

Företagsekonomiska institutionen
EKONOMIHÖGSKOLAN
LUNDS UNIVERSITET

FEK 591
Magisteruppsats
VT 2007

BASEL II

Redovisnings- och rapporteringseffekter för svenska banker

Författare:

Sofie Elving 831221
Lourdes Bendeck Berrios 840202

Handledare:

Ek. Dr. Gunnar Wahlström

~ SAMMANFATTNING ~

Titel:	Basel II, redovisnings - och rapporteringseffekter för banker.
Seminariedatum:	2007-06-07
Ämne/kurs:	FEK 591. Magisteruppsats i redovisning. 10 p (15 ECTS).
Författare:	Lourdes Bendeck Berrios och Sofie Elving
Handledare:	Ek. Dr. Gunnar Wahlström
Fem nyckelord:	Basel II, banker, risk, rapportering och banktillsyn.
Syfte:	Vi ämnar med vår uppsats undersöka om det uppstår några redovisnings- och rapporteringseffekter för bankerna i och med införandet av Basel II i Sverige, och i så fall vilka effekterna är.
Metod:	Grounded theory, kvalitativ ansats, telefon- personliga- samt mailintervjuer.
Teoretiska perspektiv:	Teorin bygger på vad Basel II innebär och hur det påverkar bankernas rapportering. De tre pelarna erbjuder ett stöd till att förstå vad som har förändrats från Basel I. Teorin bygger även på Finansinspektionens arbete med den nya regleringen. Ett kritiskt förhållningssätt fås från den akademiska litteraturen samt från den debatt som förekommit på Baselkommitténs hemsida.
Empiri:	Svar på intervjufrågor från Handelsbanken, Nordea, Swedbank, SBAB, Finansinspektionen, Riksbanken, Länsförsäkringar Bank och Sparbanken Finn.
Slutsatser:	Redovisningen ute på bankerna har inte förändrats på grund av Basel II. Däremot har rapporteringen blivit mer omfattande. Framförallt bland de företag som använder sig av intern riskklassificerings-metod. Det är både rapporteringen internt och externt, till Finansinspektionen, som har blivit mer omfattande. Bankerna var på väg till ökad och förbättrad rapportering. Men man kan säga att det är på grund av Basel II som de verkligen har arbetat hårt med förbättrad informationsinsamling och rapportering nu, och inte senare.

~ ABSTRACT ~

- Title:** Basel II – Accounting and Disclosure Effects for Banks.
- Seminar date:** 2007-06-07
- Course:** FEK 591, Master thesis in Business administration, 10 Swedish credits (15 ECTS)
- Authors:** Lourdes Bendeck Berrios and Sofie Elving
- Advisor:** Ph. D. Gunnar Wahlström
- Five key words:** Basel II, banks, risk, disclosure and banksupervision.
- Purpose:** The purpose with this master thesis is to examine if there are any accounting and disclosure effects for banks because of the implementation of Basel II in Sweden, and if that is the case, what are the effects.
- Methodology:** Grounded theory, qualitative approach, phone- personal- and mail interviews.
- Theoretical perspectives:** The theory is based on what Basel II means and how it affects the banks disclosures. The three pillars help us understand what the difference are from Basel I. The theory is also based on the Finansinspektion work with the new regulation. A critical perspective is provided from the debate and from the academic literature.
- Empirical foundation:** Answers from interviews with Handelsbanken, Nordea, Swedbank, SBAB, Finansinspektionen, Riksbanken, Länsförsäkring Bank and Sparbanken Finn.
- Conclusions:** The accounting among the banks has not changed because of Basel II. However has the disclosure become more extensive. At least among the companies that uses the internal ratings-based method. It is both the internal as well as the external disclosure, to the Finansinspektion that has become more extensive. Although the banks were on their way to more extended and improved disclosure, it is because of Basel II that they have worked hard to improve the gathering of information and disclosure now, and not later.

~ FÖRORD ~

Vi vill härmed tacka och uppmärksamma de personer som har hjälpt oss med vår uppsats. Först och främst vill vi tacka vår handledare, Gunnar Wahlström, för de goda råd vi har fått. Alltifrån hur vi ska angripa vårt syfte till att ge förslag på hur vi bättre kan fångsla läsaren, men ändå givit oss tillräcklig frihet för att vi ska kunna skriva vår egen uppsats med våra egna tankar och synvinklar.

Vidare vill vi även tacka respondenterna som har ställt upp och besvarat våra frågor samt eventuella följdfrågor. Vi är oerhört tacksamma att ni tog er tid i ert fullspäckade arbetsschema och hjälpte oss att kunna utföra vår undersökning. Utan er hade denna uppsats inte kunna färdigställas. Vi vill poängtera att vi blivit vänligt bemötta vid alla intervjuer och vi önskar alla respondenter lycka till i ert fortsatta arbete med Basel II.

Lund den 30 maj 2007

Lourdes Bendeck Berrios

Sofie Elving

~ INNEHÅLLSFÖRTECKNING ~

~ SAMMANFATTNING ~	2
~ ABSTRACT ~	3
~ FÖRORD ~	4
~ INNEHÅLLSFÖRTECKNING ~	5
~ FÖRKORTNINGAR ~	8
1 ~ INLEDNING ~	9
1.1 BAKGRUND	9
1.2 PROBLEMFÖRMULERING	12
1.3 SYFTE	13
1.4 FORSKNINGSFRÅGA	13
1.5 SAMMANFATTNING	13
1.6 DISPOSITION	14
2 ~ LITTERATURGENOMGÅNG ~	15
2.1 DEN SVENSKA TILLSYNSMYNDIGHETEN	15
2.1.1 FINANSINSPEKTIONENS TILLSYN AV SVENSKA BANKER	15
2.1.2 FINANSINSPEKTIONENS UTLÄNDSKA ÅTAGANDEN	17
2.1.3 FINANSINSPEKTIONENS FÖRESKRIFTER	17
2.1.4 KAPITALTÄCKNING	17
2.1.5 BERÄKNING AV KAPITALKRAV	18
2.1.6 VÄRDERING OCH UPPLYSNINGSKRAV	18
2.2 BASELKOMMITTÉN	19
2.2.1 BASEL I	19
2.2.2 BASEL II	20
2.2.3 KRITIK MOT BASEL II	21
2.2.4 INTERN KAPITALUTVÄRDERING	22

2.3	AKADEMISK KRITIK	23
2.3.1	RISK SOM METAFOR	23
2.3.2	RISKMÄTNING I REDOVISNINGEN	24
2.3.3	ACCEPTANS AV MÅTT KAN INNEBÄRA PROBLEM	25
2.3.4	PÅSTÅENDEN BLIR FAKTA	26
2.3.5	KRITIK MOT VETENSKAPLIG ENKELSPRÅKIGHET	27
2.4	SAMMANFATTNING	28
3 ~ METOD ~		29
3.1	KVALITATIV ANSATS	29
3.1.1	GROUNDLED THEORY	30
3.2	DATAINSAMLING	31
3.2.1	PRIMÄRDATA	31
3.2.2	INTERVJUER	31
3.2.3	SEKUNDÄRDATA	33
3.3	KÄLLKRITIK	33
3.3.1	INTERN GILTIGHET	33
3.3.2	EXTERN GILTIGHET	35
3.3.3	TILLFÖRLITLIGHET	35
3.4	SAMMANFATTNING	36
4 ~ OFFENTLIG DEBATT~		37
4.1	CONSULTATIVE PAPER 3	37
4.2	EUROPEISKA CENTRALBANKEN	37
4.3	KPMG	38
4.4	STANDARD & POOR'S	38
4.5	BANK OF AMERICA	39
4.6	INTERNATIONAL MONETARY FUND	40
4.7	SAMMANFATTNING	41
5 ~ EMPIRI ~		42
5.1	ÅSIKTER OM SYFTET MED BASEL II	42
5.2	IMPLEMENTERINGEN	43
5.3	FÖRDELAR OCH NACKDELAR MED DE NYA REGLERNA	44
5.4	EXTERN OCH INTERN RAPPORTERING SAMT REDOVISNING	45
5.5	RISKBEDÖMNINGSMETODER	46
5.6	KONTAKTEN MELLAN FINANSINSPEKTIONEN OCH BANKERNA	47
5.7	RIKSBANKENS SYNUPUNKTER	47
5.8	SAMMANSTÄLLNING AV EMPIRIN	48
5.9	SAMMANFATTNING	50

6 ~ SLUTDISKUSSION ~	51
6.1 FORSKNINGSFRÅGAN BESVARAS	51
6.2 STUDIENS TEORETISKA BIDRAG	53
6.3 REFLEKTIONER ÖVER STUDIENS SLUTSATSER	54
6.4 FÖRSLAG TILL FORTSATTAS STUDIER	55
~ KÄLLFÖRTECKNING ~	56
~ BILAGA 1 - INTERVJUFRÅGOR TILL BANKERNA ~	60
~ BILAGA 2 - INTERVJUFRÅGOR TILL FINANSINSPEKTIONEN ~	62
~ BILAGA 3 - INTERVJUFRÅGOR TILL RIKSBANKEN ~	63

~ FÖRKORTNINGAR ~

BCBS	The Basel Committee for Banking Supervision
BIS	Bank for International Settlements
CEBS	Committee of European Banking Supervisors
CP	Consultative Paper
EG	Europeiska gemenskapen
EU	Europeiska unionen
FI	Finansinspektionen
FFFS	Finansinspektionens författningssamling
IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
ICAAP	Internal Capital Adequacy Assessment Process, intern kapitalutvärdering
ICBS	International Conference of Banking Supervisors
IFRS	International Financial Reporting Standards
IMF	International Monetary Fund, internationella valutafonden
IRK	Intern riskklassificering
SEB	Skandinaviska Enskilda Banken
SREP	Supervisory Review Evaluation Process, den samlade kapitalbedömningen
VD	Verkställande direktör
VPC	Värdepapperscentralen

~ INLEDNING ~

I detta kapitel framgår det vad uppsatsen kommer att handla om och vilket vårt syfte, vår problemformulering och forskningsfråga är. Kapitlet inleds med en tillbakablick i historien om bank- och valutakriser. Kapitlet fortsätter sedan med att gå djupare in på varför detta problem är aktuellt och intressant att skriva om.

1.1 Bakgrund

Den 27 februari i år drabbades Kina av sitt största börsras på tio år. En av anledningarna till börsrasen var allmän oro sedan myndigheterna i Kina meddelat att de hade tillsatt en särskild "insatsstyrka" som skulle slå till mot otillåten aktiehandel. I Kina får bankerna inte låna ut pengar till aktieköp, därför skulle landets banker granskas för sin långivning. En annan anledning till börsrasen var att Kina höjde centralbankens kassakrav för landets banker till tio procent av omslutningen.¹ Dagen efter stod det i tidningarna "Wall Street upplevde på tisdagen sitt största ras på över tre och ett halvt år. Den vikande marknaden i Kina sände svallvågor som sänkte även New Yorkbörserna."² Samma dag drabbades den svenska börsen av ett fall på -3,9 procent.³ Det stora börsrasen i Kina påverkade inte enbart det egna landet utan hela världens börser i olika omfattning, det blev en internationell nedgång.

Detta är inte första gången ett land drabbas av finansiell oro och kris, och det är inte den sista gången heller. I slutet på 1990-talet var det finansiell instabilitet i Asien och i ett tal på Aktieägarnas pejlingträff sade dåvarande Riksbankschef Urban Bäckström "De länder som har finansiella problem i Asien uppvisar flera grundläggande likheter med utvecklingen i Mexiko för ett par år sedan, liksom med den svenska krisen i början av 1990-talet. Gemensamt är att en högkonjunktur sammanfallit med att finansiell sårbarhet har byggts upp. Snabb kreditexpansion, uppdrivna tillgångspriser och bytesbalansunderskott med åtföljande utlandsupplåning som konsekvens är några faktorer bakom problemen."⁴

Den svenska kris Bäckström nämnde i sitt tal är den djupa finansiella kris Sverige upplevde under början av 1990-talet. Det var då grunderna för dagens penningpolitik lades fast. Den fasta växelkursen som mål för penningpolitiken övergavs år 1992, och ersattes av ett inflationsmål. Sverige befann sig i en pris- och löneutveckling som ledde till kostnadskriser, som i sin tur tvingade fram devalveringar av kronan. Detta stärkte ekonomin tillfälligt men gav ekonomin inflationsimpulser. Utvecklingen gynnade inte den reala svenska tillväxten. Kring årsskiftet 1993 såg det mörkt ut för svensk ekonomi. Sverige stod i en internationell lågkonjunktur, räntorna var höga, arbetslösheten steg snabbt och bankkrisen var ett faktum.⁵

---

¹ Mysten, 2007 [www]

² TT, Börsfrossa på Wallstreet, 2007 [www]

³ Andersson, 2007 [www]

⁴ Bäckström, 1998 [www]

⁵ Persson, 2005 [www]

Den svenska bankkrisen berodde på att det efter en period med stark tillväxt utvecklades problem när priserna på fastighetsmarknaden började falla. Räntorna gick upp och inflationen föll, detta i kombination med nya skatteregler.⁶

Bankkriser är inte ett nytt fenomen på världsmarknaden. En av de mest välkända bankkriserna är Bankhaus Herstatt i Tyskland, som stängdes 1974. Banken var insolvent och lämnade obetalda skulder i utländsk valuta efter sig. Herstats fall var det mest spektakulära bankmisslyckandet i tysk historia sedan 1945. Banken bildades 1956 och i slutet av 1973 hade Herstatt tillgångar på upp till 2,07 miljarder D-mark och banken var Tysklands 35:e största. Anledningen till att Herstatt hamnade i problem var dess stora och riskfyllda utländska affärer. I september 1973 hade banken förluster som var fyra gånger större än det egna kapitalet. De stora förlusterna berodde på oförutsägbar uppskattning av dollarn och Herstats misslyckande berodde på felaktig spekulation på de utländska växelmarknaderna. Banken underskattade den signifikanta risken som rörlig växelkurs för med sig.⁷

Ovanstående exempel på valuta- och bankkriser är några av anledningarna till varför länder vill förstärka de internationella finansiella systemen, bland annat inom banktillsyn. Ekonomisk stabilitet är något som ständigt eftersträvas. Förstärkning av de finansiella systemen och ekonomisk stabilitet är några av anledningarna till att Baselkommittén grundades.

Baselkommittén för banktillsyn (The Basel Committee for Banking Supervision, BCBS) grundades av centralbanksguvernörer för tio länder i slutet av 1974. Anledningen till att Baselkommittén grundades var att återställa de betydande rubbningar som uppstått i internationell spridning och på bankmarknaderna, efter exempelvis, misslyckandet i Bankhaus Herstatt. Länderna som ingår i Baselkommittén representeras av respektive lands centralbank, men även av myndigheten med ansvar för tillsynen av bankaffärer, om myndigheten inte är en centralbank. I Sverige innebär detta att representanter från både Finansinspektionen och Riksbanken sitter i Baselkommittén. Baselkommittén har ingen formell tillsynsautoritet och dess beslut har ingen legal makt. Vad kommittén gör är att formulera tillsynsstandarder, riktlinjer och rekommendationer som är normgivande för de flesta tillsynsmyndigheter.⁸ Kommitténs uppgifter kan sammanfattas inom följande områden:

- att utarbeta policydokument,
- att utgöra globalt nätverk för tillsynsmyndigheter,
- att genom regionala kommittéer säkerställa det lokala tillsynssamarbetet samt
- att tillhandahålla utbildning inom tillsynsområdet.⁹

De ursprungliga principerna för minimum av standards för tillsyn av banker skrevs och accepterades 1997. Anledningen var att förstärka de internationella finansiella systemen från de finansiella kriserna under 1980- och 1990-talet. De 25 principerna rör aspekter och områden såsom licens, bankägande, tillräckligt bankkapital, risk management, konsolideringstillsyn samt råd för hur man ska hantera problematiska situationer i banker.¹⁰

---

⁶ BIS, *Bank failures in mature economies*, 2004 [www]

⁷ Ibid.

⁸ BIS, *History of the Basel committee and its membership*, 2007 [www]

⁹ FI, *Baselkommittén för banktillsyn* [www]

¹⁰ BIS, *Bank supervisors from 120 countries endorse updated international principles for effective banking supervision* [www]

Vid den internationella konferensen för banktillsynsmyndigheter, den 4-5 oktober 2006, röstades det fram en uppdaterad version av Basels kärnprinciper för effektiv banktillsyn och dess metodologi. Tillsynsmyndigheter från 120 länder tillkännagav deras stöd för implementering av internationella minimumstandards för banktillsyn i alla deltagande länder.¹¹ Principerna används av Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken, vid utvärdering av tillsynsmyndigheters tillsyn av banker. Principerna utgör en global standard.¹² De nya principerna, Basel II, trädde i kraft i år, den 1 februari 2007.

Basel II innebär nya kapitaltäckningsföreskrifter, vilka grundar sig på den så kallade Basel II-överenskommelsen och två EG-direktiv som antogs under 2006. För företag innebär det nya kapitaltäckningsregelverket att de har möjlighet att välja mellan olika metoder vid beräkning av storleken på kapitalbasen.¹³ I samband med att Finansinspektionens nya kapitalföreskrifter träder i kraft upphör tidigare föreskrifter, Basel I, som Baselkommittén antog 1988 att gälla.¹⁴ De nya principerna kommer att innebära förstärkning av områden inom riskhantering, gränsöverskridande tillsyn och intern kontroll. I standarden understryks tillsynsmyndigheternas oberoende, förtroende samt transparens.¹⁵

Införandet av Basel II innebär att bankerna *förstärker sin bolagsstyrning*. Styrelser måste fastställa övergripande risk- och kapitalstrategier samt även besluta om vilka system för riskkontroll och riskhantering som företaget ska använda. Systemet ska tillämpas i hela bankkoncernens dagliga verksamhet och VD samt anställda ska övervaka och rapportera till styrelsen. En stark intern redovisningsfunktion ska kontrollera att systemet fungerar och rapporterar till styrelsen. Basel II ger även en *utökad roll för tillsynsmyndigheterna*. De ska bland annat godkänna enskilda bankers system för risker, kapital och internrevision. Vidare ska tillämpningen av systemen kontrolleras. Tillsynsmyndigheterna ska även bedöma alla väsentliga risker samt bedöma bankens risker i förhållande till dess tillgängliga kapital. Vid behov ska tillsynsmyndigheterna vidta korrigerande åtgärder.¹⁶

I Basel II skrivs det om en treeggad metod. I första hand får bankerna större ansvar att stärka den interna bolagsstyrningen. I andra hand får tillsynsmyndigheterna större befogenhet att granska om bankerna bedriver verksamhet i enlighet med reglerna. Slutligen medför de nya reglerna att externa intressenter ges större möjligheter att analysera bankerna. Den treeggade metoden underlättar för myndigheternas tillsynsarbete. Konsekvensen blir att varje bank utsätts för en bred och frekvent granskning. Basel II innebär även att *marknadsdisciplinen* ska öka genom att kräva mer väsentlig och frekvent information från bankerna. Informationen ska handla om risker, kapital och andra aspekter. Utöver bankernas faktiska resultat ska de redogöra för sina strategier, styrningsstrukturer och förvaltningsmetoder. Den enda information som får hållas inne är information av sådan karaktär att den är knuten till bankernas interna affärsstrategi. Huruvida utlämnandet av mer information leder till bättre marknadsdisciplin beror i hög grad på mottagaren och hur denne analyserar informationen som ges.¹⁷ Som framgår av ovanstående stycken har Basel II inneburit förändringar i bankernas bolagsstyrning, en utökad roll för tillsynsmyndigheterna samt förbättrad marknadsdisciplin.

---

¹¹ Ibid.

¹² FI, *Reviderade principer för banktillsyn* [www]

¹³ FI, *Nya kapitaltäckningsföreskrifter från 1 februari 2007* [www]

¹⁴ FFFS 2006:16

¹⁵ FI, *Reviderade principer för banktillsyn* [www]

¹⁶ Lind, 2005, s.12

¹⁷ Ibid. s.12-13

För att nå detta har bankerna utsatts för en bredare och mer frekvent granskning. Detta bland annat för att undvika kriser av det slag som nämndes i början av kapitlet. En av de stora förändringarna är att bankerna ska tillhandahålla mer väsentlig och frekvent information, det är denna information vi vill undersöka närmre.

1.2 Problemformulering

Det finns tre faktorer som avgör varför banker måste regleras. Dessa faktorer är att vissa bankaktiviteter i sig är känsliga för störningar, att mindre störningar genom spridningseffekter kan hota hela den finansiella stabiliteten samt att bankerna är de dominerande leverantörerna av vissa centrala tjänster. Dock måste den totala nyttan för samhället av Basel II-regleringen vara större än dess totala kostnad. Det finns även en del skäl till varför banker bör se till att ha ett tillräckligt riskrelaterat kapital och varför det finns lagstadgade kapitalkrav. Ett skäl är att kapital behövs för att minska risken att stora variationer i bankens intäkter leder till konkurs. Om banken trots det skulle falla, minskar kostnaderna för andra parter, eftersom aktiekapitalet tar den första smällen. Ytterligare ett skäl är att bankernas ägare blir mer försiktiga om deras kapital står på spel samt att kapitalkravet leder till en mer riskanpassad prissättning och en mer genomtänkt riskstrategi.¹⁸

Enligt Young är redovisning vad redovisare gör. De som använder sig av och tar del av finansiella rapporter är bland annat styrelsen, VD, investerare, aktieägare, långgivare och staten. En funktion av redovisning anses vara att förbereda uppgifter av nödvändig information för att tillfredställa a) ledningen, b) investerare och långgivare och c) staten vid eventuell reglering och skatt. Vidare kan företagens rapporter förklaras som den grundläggande informationen till investerare, anställda, konsumenter och staten. Rapporterna tillhandahåller grundläggande information för många av besluten som fattas i affärsverksamheten. Dock befinner sig en del av dem som läser de finansiella rapporterna inte i en position som ger dem rätt att arbeta med processen att välja specifik tillämpning av redovisning. Young ser på redovisning som aktiviteter som utförs av redovisare. Redovisning ses som grundläggande redovisningsprinciper som är hjälpmedel för att producera konsekventa redovisningsresultat. Redovisning kan formuleras enligt dess prestation: redovisning är läran av att återge, klassificera och summera på ett signifikant sätt och i pengar, transaktioner som är av finansiell karaktär, och tolka resultatet av det.¹⁹

I denna uppsats ska vi ta reda på om bankerna har förändrat sin redovisning på grund av Basel II. Med redovisning menas själva bokföringen, redovisningen, men även rapporteringen till allmänheten, inom organisationen och till tillsynsmyndigheten. Som nämnts ovan kommer rapporteringen efter införandet av Basel II att förändras för bankerna, hur omfattande har denna förändring blivit?

I och med att det i Basel II finns två olika sätt att räkna på kapitalkravet för kreditrisk kommer bankerna också att göra på olika sätt. Detta kommer att medföra förändringar i redovisningen hos bankerna. Att kunna använda egna interna riskberäkningar kan både vara en fördel och nackdel. De nya reglerna har, som nämnts ovan, börjat gälla från och med 1 februari i år. Detta gör ämnet mer intressant då det är ett ämne som är aktuellt och ligger i tiden.

---

¹⁸ Ibid. s.9

¹⁹ Young, 2006, s.581-582

Undersökningar har gjorts och uppsatser har skrivits om vad de nya reglerna kommer att innebära, men ingen har kunnat göra en undersökning om konsekvenserna direkt efter implementeringen av de nya reglerna. Vidare vill vi även ta reda på om det som är författat och tankarna som har formulerats om Basel II har blivit tillämpade i praktiken. Stämmer teoretikernas bild med verkligheten? Har bankerna följt riktlinjerna i Baselkommitténs rekommendationer och hur har hanteringen av de nya reglerna påverkat redovisningen? Finns det en skillnad mellan bankerna eller har alla vidtagit liknande åtgärder? Vilka är dessa åtgärder och förändringar på redovisningen, om sådana finns? Denna uppsats kommer att ge läsaren en djupare inblick i kapitaltäckningsregler i allmänhet och de nya reglerna och vad de innebär för företagets redovisning och rapportering i synnerhet.

1.3 Syfte

Vi ämnar med vår uppsats undersöka om det uppstår några redovisnings- och rapporteringseffekter för bankerna i och med införandet av Basel II i Sverige, och i så fall vilka effekterna är.

1.4 Forskningsfråga

Hur har bankernas redovisning och rapportering påverkats av Basel II?

1.5 Sammanfattning

Finansiella kriser är inget nytt och det händer världen över, inte endast inom ett lands gränser. Om något händer i Kinas ekonomi kan svallvågorna snabbt nå den svenska kusten och förändra bankernas situation. Basel II ska förhoppningsvis leda till förbättrad genomsyn samt ökad information på marknaden. Implementeringen av Basel II är nytt för bankerna. De omges ständigt av risker och detta påverkar bankernas kapitaltäckning. Uppsatsen kommer att fokusera på att undersöka om och hur bankernas redovisning samt rapportering har påverkats av Basel II. Detta är ett aktuellt ämne då Basel II infördes i år. Har bankerna stött på några komplikationer och problem eller har det varit en enkel resa? För att besvara detta måste vi först ta reda på vad Basel II innebär och vad som är skrivet om ämnet, detta framkommer av nästa kapitel.

1.6 Disposition

- Kapitel 2** *Litteraturgenomgång:* Detta kapitel går först igenom vad Finansinspektionen samt Baselkommittén arbetar med. Vidare tas det upp vad Basel II innebär för bankerna och förklarar de nya föreskrifterna samt de tre pelarna. Därefter ges en genomgång av akademiska artiklar. Avslutningsvis finns en kort sammanfattning om de olika artiklarna samt avslutande sammanfattning av kapitlets innehåll.
- Kapitel 3** *Metod:* I detta kapitel presenteras den arbetsmetod som har använts. En förklaring ges till val av respondenter samt hur informationsinsamlingen och intervjuerna har gått tillväga. I detta kapitel anges också källkritiken gentemot informationskällorna, både de primära och sekundära. Kapitlet avslutas med en sammanfattning.
- Kapitel 4** *Debatt:* Detta kapitel går igenom vilka åsikter om Basel II som har cirkulerat, både positiv och negativ kritik, både mot Basel II men även gentemot Baselkommittén. Denna kritik är hämtad från Baselkommitténs hemsida och åsikter är från ECB, KPMG, Standard & Poor's, Bank of America och International Monetary Fond (IMF). Avslutningsvis sammanfattas dessa åsikter för att läsaren ska få en snabb återblick.
- Kapitel 5** *Empiri:* I empirin har det insamlade materialet från våra respondenter sammanställts. Här återges det som har nämnts i intervjuerna och som är till nytta för uppsatsen. För att säkerställa bankernas anonymitet återges den insamlade informationen genom att sammanställa alla svar och inte dela upp empirin per bank. Även här avslutas kapitlet med en sammanfattning av empirin och de mest väsentliga svaren.
- Kapitel 6** *Slutdiskussion:* Detta kapitel börjar med analys av insamlad information, de slutsatser som uppstår efter genomgången av tidigare kapitel. I inledningen av detta kapitel besvaras forskningsfrågan. Därefter framkommer studiens teoretiska bidrag där de teoretiska artiklarna kopplas mot empirin. Avslutningsvis reflekteras det över studiens slutsatser och vad som kunde ha gjorts annorlunda. Exempel på vidare forskning ges i slutet av kapitlet.

~ LITTERATURGENOMGÅNG ~

I följande kapitel ges en djupare förklaring om vad Baselkommittén och Finansinspektionen arbetar med. Vidare ges en beskrivning av vad kapitaltäckning, Basel II och risk innebär. En del artiklar tas även upp som exemplifierar akademiska åsikter som senare kan kopplas till arbetet med Basel II. Kapitlet avslutas med en sammanfattning som ger en snabb återblick av åsikterna som tagits upp.

2.1 Den svenska tillsynsmyndigheten

Den svenska tillsynsmyndigheten är Finansinspektionen (FI). FI har som uppdrag från allmänheten, riksdag och regering, att se till att det finansiella systemet fungerar effektivt, uppfyller kravet på stabilitet samt verkar för ett bra konsumentskydd inom finanssektorn. FI:s ambition är att förebygga finansiella kriser.²⁰ Att det finansiella systemet ska fungera effektivt innebär att företag och konsumenterna ska ha tillgång till ett välfungerande system med god insyn och där konkurrens bidrar till att hålla kostnaderna nere. Att systemet ska vara stabilt innebär att de finansiella företagen ska upprätthålla en sund balans mellan kapital och risker samt hålla vad de lovat till kunderna. Systemet ska skydda konsumenterna genom att konsumenterna ska erbjudas ett grundläggande skydd för deras tillgångar, de ska erbjudas skäliga villkor samt få tydlig information om de finansiella tjänsterna på marknaden.²¹

FI:s årliga verksamhet styrs av regeringens regleringsbrev. Verksamheten regleras även i en förordning som beskriver myndighetens specifika mål, uppgifter och ansvar. I verksförordningen står det om de uppgifter och ansvar som är gemensamma för alla myndigheter.²² FI:s verksamhet finansieras genom avgifter från finansföretagen. Tillsynsavgifter täcker kostnaderna för regelgivning och tillsyn, tillståndsavgifter täcker kostnaderna för prövning av tillstånd och anmälningar.²³

FI har som uppgift att övervaka företagen på finansmarknaden. Deras uppdrag består av tre olika uppgifter, dessa är att utfärda tillstånd, utforma regler och utöva tillsyn.²⁴

2.1.1 Finansinspektionens tillsyn av svenska banker

Den finansiella verksamheten regleras i lagar och förordningar. FI ger ut kompletterande regler i form av föreskrifter som är bindande och allmänna råd. Några exempel på områden för regelgivning är krav på hur stort kapital finansiella företag måste ha, riskhantering och intern kontroll.²⁵

---

²⁰ FI, *Om finansinspektionen* [www]

²¹ FI, *Verksamhet* [www]

²² FI, *Så styrs FI* [www]

²³ FI, *Om finansinspektionen* [www]

²⁴ FI, *Det gör FI* [www]

²⁵ Ibid.

FI har tillsyn av 3 500 företag. Dessa är banker, kreditmarknadsföretag, försäkringsbolag, värdepappersbolag, fondbolag, börser, auktoriserade marknadsplatser, clearingorganisationer, försäkringsförmedlare, understödsföreningar och kreatursföreningar.²⁶ Tillsynen ska bidra till att risken för finansiella problem ska vara låg för företagen. Stabilitetstillsynen är viktigt inte enbart för stabiliteten i systemet i stort, utan även för de enstaka konsumenterna som har placerat pengar i företagen.²⁷ Avdelningen för stabilitetstillsyn verkar för att finansföretag ska ha en väl fungerande intern kontroll och en sund balans mellan kapital och risker. Vidare arbetar de för att motverka intressekonflikter och förtroendeproblem inom den finansiella sektorn. FI bedömer den finansiella ställningen, risktagandet och riskhanteringsförmågan i de systemviktiga företagen.²⁸

Eftersom FI:s tillsyn omfattar ett stort antal aktörer prioriterar de tillsynsarbetet utifrån en klassificering av företag och deras produkter. Först gör FI en *företagsklassificering* där företagen delas in i fyra olika kategorier. I den första kategorin finns de företag som bedöms vara centrala för det finansiella systemets stabilitet. Företagen som hamnar i denna kategori är Swedbank, Handelsbanken, Nordea, SEB, OMX Stockholmsbörsen och VPC. Företagen övervakas och bedöms genom kontinuerliga kontakter och undersökningar. Övriga företag kategoriseras utifrån hur stora de är, hur viktiga de är för konsumenter samt vilken prisnivå de har. I andra och tredje kategorin ligger centrala finansföretag så som banker, värdepappersbolag och större försäkringsbolag. I fjärde kategorin återfinns företag där behovet av tillsyn är lägre, så som mindre, lokala försäkringsbolag. De företag som ligger i kategorierna två-fyra övervakas genom analys av företagens finansiella uppgifter som rapporteras in till myndigheten varje kvartal. Det kan vidare finnas annan information som kan motivera till undersökning av ett specifikt företag, exempelvis revisorsrapporter, uppgifter i media och klagomål från kunder.²⁹

Den andra klassificeringen av företagen är *produktklassificering*. Denna klassificering har valts för att tillvarata konsumenternas behov av skäliga villkor och korrekt information. Den vanligaste ansatsen för tillsyn inom konsumentområdet är temaundersökningar. FI undersöker då ett visst problem eller en viss företeelse mer ingående, om allmänt intresse finns för slutsatserna publiceras dessa i en extern rapport. Produktklassificeringen delar in produkterna i tre olika nivåer av tillsynsbehov, nivåerna är högt, medelhögt, och lågt tillsynsbehov. De viktigaste kriterierna för produktkategoriseringen är om produkten avser stora värden för konsumenterna, om det är många kunder som använder produkten, om det är en komplex och svårförståelig produkt, om det är det långa bindningstider och om produkten kan missbrukas för olaglig verksamhet. Exempel på produkter är checkbetalningar som har det lägsta tillsynsbehovet och privat pensionssparande i livförsäkring som har det högsta behovet av tillsyn.³⁰

---

²⁶ FI, *Om finansinspektionen* [www]

²⁷ FI, *Det gör FI – tillsyn* [www]

²⁸ FI, *Organisation – stabilitetstillsyn* [www]

²⁹ FI, *Det gör FI – tillsyn* [www]

³⁰ Ibid.

2.1.2 Finansinspektionens utländska åtaganden

FI deltar aktivt i EU-samarbetet. FI medverkar i rådgivande organ till EU-kommissionen. Reglerna på finansmarknaden kommer till genom ett samarbete mellan olika institutioner och kommittéer inom EU och aktörerna på marknaden. FI deltar i olika kommittéer bland annat inom bank- och kreditmarknaden, värdepappersområdet och försäkringsområdet. FI deltar även i globala organisationer för tillsynsfrågor. En av dessa organisationer är Baselkommittén som verkar inom bank- och kreditmarknaden.³¹

2.1.3 Finansinspektionens föreskrifter

FI:s författningssamling (FFFS) innehåller föreskrifter som är bindande men innehåller även allmänna råd.³²

FFFS 2006:16 är föreskrifter och allmänna råd om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag. Föreskrifterna ska tillämpas för räkenskapsår som påbörjas 1 januari 2007 eller senare. Nämnda föreskrifter reglerar hur värdepappersbolag och kreditinstitut ska upprätta årsredovisning, koncernredovisning och delårsrapporter. De nya föreskrifterna ersätter de äldre föreskrifterna, FFFS 2002:22 och FFFS 2005:33. Särskild förändring finns under reglerna om värdering och upplysningskrav. Utöver detta har FI även anpassat de nya föreskrifterna till internationella redovisningsstandarder.³³

Föreskrifterna ändras i samband med att de nya kapitaltäckningsreglerna träder i kraft. Genom att föreskrifterna ändras samordnas det som anges om offentliggörande av information med innehållet i kapitaltäckningsanalysen. Samordningen gäller för den årliga informationen och informationen i delårsrapporterna. Informationen som inte lämnas i kapitaltäckningsanalysen kan lämnas på annan plats i årsredovisningen, om det finns en hänvisning dit. Utöver denna information ska företag även lämna upplysning om kapitalbas och kapitalkrav för finansiella konglomerat.³⁴

2.1.4 Kapitaltäckning

Det nya kapitaltäckningsregelverket grundar sig på Basel II-överenskommelsen och två EG-direktiv som antogs under 2006. I Sverige består regelverket av kapitaltäckningslagen, förordningen om kapitaltäckning och stora exponeringar samt ovan nämnda föreskrifter av FI. Det nya regelverket ger företagen möjlighet att välja mellan olika metoder när de beräknar storleken på kapitalet som de behöver för att möta förluster som beror på risker företaget utsätter sig för. Kraven på företagen är att de ska ha ett fungerande riskhanteringssystem för att kunna överblicka riskerna i verksamheten. Vidare ska företagen regelbundet offentliggöra information om deras finansiella förhållanden.³⁵

---

³¹ FI, *Internationellt arbete* [www]

³² FI, *FI:s författningssamling* [www]

³³ FFFS 2006:16

³⁴ Ibid.

³⁵ FI, *Nya kapitaltäckningsföreskrifter från 1 februari 2007* [www]

Utöver de föreskrifter som nämndes i tidigare avsnitt så handlar FI:s nya föreskrifter även om:³⁶

- kapitaltäckning och stora exponeringar, FFFS 2007:1
- krav för att godkännas som kreditvärderingsföretag vid kapitaltäckning, FFFS 2007:2
- rapportering av likviditetsrisker FFFS 2007:3
- rapportering av ränterisk i övrig verksamhet FFFS 2007:4
- offentliggörande av information om kapitaltäckning och riskhantering FFFS 2007:5
- ändring av redovisningsföreskrift för bank och värdepappersbolag FFFS 2007:6

2.1.5 Beräkning av kapitalkrav

I FFFS 2007:1, föreskrifter och allmänna råd om kapitaltäckning och stora exponeringar regleras bland annat företagens möjligheter att beräkna kapitalkrav. Detta kan ske med hjälp av olika grader av komplexa och riskkänsliga metoder. Vidare innehåller föreskrifterna bestämmelser för hur företagen ska beräkna kapitalkravet för operativ risk.³⁷

I enlighet med de nya föreskrifterna finns det möjlighet för olika kreditinstitut, så som banker, kreditinstitut och värdepappersbolag att ansöka om tillstånd att vid beräkning av kapitalkravet för kreditrisk använda en intern riskklassificeringsmetod, IRK-metoden. Tillståndet utfärdas av FI som genomför granskning av metodens tillförlitlighet. De krav som FI ställer för att ett företag ska få använda IRK-metoden är omfattande, på så sätt blir även informationen som kreditinstituten lämnar in omfattande. De företag som inte använder sig av IRK-metoden använder sig av schablonmetoden, för dessa företag är rapporteringen inte alls lika omfattande.³⁸

Den kapitalbas som ska utgöra buffert för oförutsedda förluster i ett finansiellt företag består av ett antal olika poster. Dessa olika poster delas in i tre olika kategorier vid namn Tier 1-3. Primärkapitalet (Tier 1) är i första hand det egna kapitalet, efter avdrag för goodwill, men kan efter tillstånd från FI, inkludera vissa s.k. primärkapitaltillskott. Primärkapitalet ska utgöra minst 50 procent av kapitalbasen. Det supplementära kapitalet (Tier 2) består av förlagslån, dels s.k. eviga förlagslån (upper Tier 2), dels tidsbundna sådana (lower Tier 2). Den tredje kategorin (Tier 3) är den utvidgade kapitalbasen och får endast utnyttjas för att täcka risker i handelslagret samt råvaru- och valutarisker.³⁹

2.1.6 Värdering och upplysningskrav

FI:s föreskrifter om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag reglerar hur dessa institut ska upprätta årsredovisning, koncernredovisning och delårsrapporter. Föreskrifterna ändras i samband med att kapitaltäckningsreglerna träder i kraft. I och med de nya föreskrifterna har reglerna om värdering och upplysningskrav ändrats.

---

³⁶ Ibid.

³⁷ FFFS 2007:1

³⁸ FI, *Ansökan om IRK-metod kreditrisk*, 2007, s.3 [www]

³⁹ FI, *Företagens interna kapitalutvärdering – att bedöma kapitalbehovet under Basel II*, 2005 [www]

Föreskrifterna har anpassats till internationella redovisningsstandarder vilket bland annat innebär ändringar i uppställningsformer och en möjlighet att tillämpa verkligt värde på ett skuldinstrument, om det görs inom ramen för bestämmelserna om säkringsredovisning. Föreskrifterna ska börja tillämpas för räkenskapsår som börjar från och med 1 januari 2007.⁴⁰

FFFS 2007:5 är föreskrifter och allmänna råd från FI om offentliggörande av information om kapitaltäckning och riskhantering. I dessa föreskrifter upplyser FI om vilken information som ska offentliggöras, på vilken plats, när och under vilka intervall informationen ska offentliggöras.⁴¹

2.2 Baselkommittén

Medlemsländerna i Baselkommittén är Belgien, Kanada, Frankrike, Tyskland, Italien, Japan, Luxemburg, Nederländerna, Spanien, Schweiz, USA, Storbritannien och Sverige. Baselkommittén vill öka förståelsen för huvudfrågor inom tillsyn och förbättra kvalitén på tillsynen av bankerna i världen. Detta sker genom att utbyta information om nationella tillsynsproblem, tillvägagångssätt och tekniker för att lösa problemen. Baselkommittén utvecklar riktlinjer och tillsynsstandard som kan appliceras med hjälp av sunt förnuft och allmän kunskap i områden där dessa anses behövas. Kommittén är mest känd för dess internationella standard om kapitaltillämplighet, kärnprinciperna för effektiv banktillsyn (the Core Principles for Effective Banking Supervision) samt avtalet för banktillsyn över ländernas gränser (the Concordat on Cross-border Banking Supervision).⁴²

Kommittén uppmuntrar kontakt och samarbete mellan medlemsländerna och andra banktillsynsmyndigheter. Baselkommittén delar med sig över hela världen av förslag på frågor som rör banktillsyn och både publicerade samt icke-publicerade råd. Kontakterna mellan medlemsländerna har ytterligare förstärkts genom International Conference of Banking Supervisors (ICBS), konferensen äger rum vartannat år. Baselkommitténs kansli är beläget vid Bank for International Settlements i Basel, Schweiz.⁴³

2.2.1 Basel I

I de flesta länder är bankerna enligt lag skyldiga att hålla en viss mängd kapital. Det traditionella kravet är att banker ska hålla ett visst *minimikapital* som ska fungera som buffert mot förluster. En bank i EU måste ha ett minimikapital på fem miljoner euro. En del länder har även en *kapitaltäckningskvot* på t.ex. fyra procent av bankens totala tillgångar, detta blir en tröskelnivå där kapitalet måste öka när balansomslutningen och riskerna ökar. I Baselöverenskommelsen från 1988, som nämndes i inledningen, formaliserades en riskbaserad kapitaltäckningsgrad på åtta procent, 1996 tillkom kapitalkraven på marknadsrisk. Det är dessa regler som kallas för Basel I.⁴⁴

---

⁴⁰ FFFS 2006:16

⁴¹ FFFS 2007:5

⁴² BIS, *About the Basel committee* [www]

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Lind, 2005, s.5

Enligt Riksbanken innebär riskbaserad kapitaltäckning att olika låntagare tilldelas olika riskvikter. Dessa är knutna till risken att låntagaren inte kan fullgöra sina lånetaganden. Kapitalkravet beräknas som lånebeloppet multiplicerat med riskvikten gånger kapitaltäckningsgraden. I Baselöverenskommelsen finns det ett fåtal olika riskvikter, detta ger en grov kategorisering av olika långivare.⁴⁵

Sedan Baselöverenskommelsen antogs har riskmätning och riskhantering utvecklats. Detta eftersom nya finansiella instrument har förbättrat företagets förmåga att hantera och minska risker. En annan utveckling är att skillnaden mellan internationellt verksamma storbanker och lokala banker har ökat. Nämnade utvecklingar har lett till att Basel I behövde omarbetas. Det nya regelverket för kapitalkraven behövde innehålla en närmare koppling mellan risk och kapitalkrav i varje enskilt fall, olika regler skulle tillämpas beroende på hur avancerad banken var i risk- och kapitalhantering. Uttryckliga kapitalkrav skulle även fastställas för operativa risker, de nya reglerna skulle omfatta både kvantitativa och kvalitativa krav samt krav på utlämnande av viss bankinformation.⁴⁶ Behovet av ett nytt regelverk med en närmre koppling mellan risk och kapitalkrav samt krav på ökad bankinformation ledde till Basel II.

2.2.2 Basel II

De nya reglerna innebär förändringar för de kreditinstitut, värdepappersbolag samt vissa fondbolag som omfattas av reglerna. Innebörden är ökade krav för den finansiella tillsynen, inte minst när det gäller samarbetet mellan EU:s tillsynsmyndigheter. Huvudsyftet med de nya reglerna är att åstadkomma en bättre genomlysning och hantering av risker och därmed ökad stabilitet i det finansiella systemet. En viktig del är att företagen ska hålla ett kapital som står i relation till företagets riskprofil. Ett viktigt inslag i de nya reglerna är att företagen själva kommer att ha möjligheten att utforma en process för intern kapitalutvärdering (Internal Capital Adequacy Assessment Process, ICAAP). Detta för att företagen på ett samlat och allsidigt sätt ska kartlägga företagets risker, bedöma riskhantering och kapitalbehov i relation till riskerna och kommunicera informationen till FI. Som tidigare nämnts ska FI ta ställning till kvaliteten i processen och slutsatserna av företagets bedömning. Om företagets analys är ofullständig eller kapitalbehovet underskattat har FI möjlighet att vidta åtgärder. Tillsynsmyndigheterna inom EU har utformat ett antal generella krav om den interna kapitalvärderingen, som företagen ska uppfylla. Dock är det upp till varje företag att välja hur de ska möta dessa krav. Eftersom företagets verksamhet och riskprofil skiljer sig åt, kommer det att finnas olika sätt att möta kraven.⁴⁷

Huvudstrukturen för Basel II utgörs av de tre så kallade pelarna. Pelare ett, är den uppdaterade versionen av det tidigare systemet. I denna pelare beräknas minimikapitalkraven för kredit-, marknads- samt operativa risker utifrån beräkningsregler. Den sistnämnda risken är en nyhet med de nya reglerna. I pelare två ska risker definieras och riskhanteringen bedömas i ett bredare perspektiv och komplettera de kapitalkrav som räknas fram under den första pelaren. Pelare två innebär en delvis ny och mer aktiv roll för tillsynsmyndigheterna. Pelare två berör kravet på företagen att utveckla en egen process för intern kapitalutvärdering. Värderingen ska vara ett verktyg som säkerställer att företaget på ett tydligt och korrekt sätt identifierar, värderar och hanterar de risker som det exponeras mot.

---

⁴⁵ Ibid. s.6

⁴⁶ Ibid. s.6-7

⁴⁷ FI, *Företagens interna kapitalutvärdering – att bedöma kapitalbehovet under Basel II*, 2005, s.2 [www]

Företaget måste alltså ha ett riskkapital som överensstämmer med vald riskprofil, styr- och kontrollfunktioner, riskhanteringssystem, osv. Den sista pelaren, pelare tre, innebär förbättrad öppenhet och genomlysning. Med det menas hur företagen ska redovisa sin verksamhet mot allmänheten och marknaden. Basel II innebär alltså ett nytt förhållningssätt till riskhantering.⁴⁸ Det är den tredje pelaren vi kommer att titta närmre på och undersöka vad det innebär för företagen att förbättra sin öppenhet gentemot marknaden och allmänheten.

Som nämndes i ovanstående avsnitt finns det kapitalkrav inte enbart på kredit- och marknadsriskerna utan även för operativa risker. Problemet är dock att det är svårt att mäta och få fram underlag för operativa risker. Operativa risker innebär vanliga händelser som har liten inverkan på bankerna men som även omfattar mycket ovanliga händelser med stora konsekvenser. Basel II omfattar tre nivåer som speglar hur sofistikerad verksamheten är och löser problemet med de alltför olika riskkategorier som kan finnas i verksamheten. Den ena metoden är *basmetoden*, med hjälp av denna metod beräknas kapitalkravet som en fast andel av bankens räntenetto och andra intäkter, mätt som de genomsnittliga intäkterna under de senaste tre åren. Den andra metoden är *schablonmetoden*, här tilldelas bankens verksamhetsenheter fasta riskvikter i proportion till intäkterna för varje aktivitet. Det totala kravet i detta fall utgörs av summan av de samlade enheternas kapitalkrav. Den tredje metoden är *internräntemetoden*. Denna metod är mer avancerad och kapitalkravet baseras på bankernas interna system för mätning och hantering av operativa risker. Utöver val av mätningssätt måste bankens ledning även utveckla ett system för att identifiera, mäta, hantera och minska de operativa riskerna, dessa risker måste hanteras på ett strukturerat sätt.⁴⁹

2.2.3 Kritik mot Basel II

Vid utformningen av Basel II uppstod ett antal dilemma. Ett dilemma var att å ena sidan skulle alla länder och alla banker följa samma regler för rättvis konkurrens, men å andra sidan fanns det en differentiering mellan länder och bankernas lokala förhållanden. Basel II består därför av grundregler som är lika för alla men även av ett antal alternativ som kan väljas beroende på de förhållande bankerna lever i. Ett annat dilemma vid utformningen var skillnader mellan olika banker, t.ex. mellan en liten lokal sparbank och en internationell storbank. Lösningen till detta blev att Basel II har olika komplexitetsnivåer på riskhanteringsmetoderna som bankerna kan välja mellan. Ytterligare en förändring med de nya reglerna blev att Basel II har en flexibel utformning som gör det möjligt att införliva framtida ändringar som exempelvis nya finansiella system. På så sätt blir inte de nya reglerna föråldrade lika snabbt. Dock är nackdelen med den nya flexibiliteten att bankerna försöker hitta instrument eller länder där reglerna inte är lika stränga.⁵⁰

Efter utformningen av Basel II har dock en del kritik förts. Kritiken riktas bland annat mot att höga kapitalkrav kan minska utlåning till små och medelstora företag och även göra lånen dyrare. Till följd av detta framkom kritik att Basel II gynnar de stora bankerna, eftersom sannolikheten är större att de stora bankerna kommer att använda de avancerade riskhanteringsmetoderna och därmed få lägre kapitalkrav. Ytterligare en kritisk åsikt mot de nya reglerna är att institut kommer att få en gynnsam konkurrensställning gentemot bankerna, detta eftersom de slipper kapitalkraven.

---

⁴⁸ Ibid. s.3-4

⁴⁹ Lind, 2005, s.16

⁵⁰ Ibid. s.14-15

Ett annat argument är att mindre välbärgade länder inte kommer att kunna anta Basel II på grund av de höga kostnaderna för införandet av riskhanteringssystem samt en mer resurskrävande tillsyn. Det har även framkommit en del kritik att tillsynsmyndigheten låser sig när den har fattat ett visst beslut. Om myndigheten exempelvis har godkänt en viss metod kan myndigheten senare vara mindre benägen att kritisera samma metod eftersom det skulle innebära kritik mot sitt eget beslut.⁵¹

2.2.4 Intern kapitalutvärdering

I det nya regelverket är en central utgångspunkt att företagen själva ska få utforma den interna kapitalutvärderingen (ICAAP). Tillsynsmyndigheternas roll ska vara att ange ett antal grundläggande principer och sedan bedöma om dessa följs enligt pelare två, se avsnitt 2.2.2. Ett mer specifikt krav ställs dock och det är att företaget ska se till att det finns ett fungerande ”gränssnitt” mellan de definitioner, begrepp och mått som företaget respektive tillsynsmyndigheten använder för att utvärdering och uppföljning ska vara möjlig.⁵²

Grundtanken är att företagen ska fånga upp alla de risker de ställs inför. Det handlar bland annat om:

- *strategisk risk*, vilket innebär institutionella förändringar och förändringar i grundläggande marknadsförutsättningar som kan inträffa
- *intjäningsrisk*: löpande intäkter kan utvecklas sämre än förväntat
- *ryktesrisk*: risken att drabbas av försämrat anseende på marknaden, i media etc.
- *likviditetsrisk*: risken att i vissa lägen kan få svårigheter med kapitalförsörjningen
- *koncentrationsrisk*: engagemang koncentrerade till ett begränsat antal kunder, till en viss bransch eller geografiskt område etc. vilket innebär sårbarhet
- *konjunktorella risker*: företaget kan via sin utlåning eller på annat sätt vara känslig för konjunkturvariationer

Nämnda risker är till en del beroende av varandra och fångar ibland upp olika aspekter av samma problem. Arbetet med pelare två bedrivs genom en dialog mellan företagen och tillsynsmyndigheten. Dels handlar det om den interna kapitalutvärderingen och dels den samlade kapitalbedömningen (Supervisory Review Evaluation Process, SREP), som är tillsynsmyndighetens uppgift.⁵³

---

⁵¹ Ibid. s.16-18

⁵² FI, *Företagens interna kapitalutvärdering – att bedöma kapitalbehovet under Basel II*, 2005, s. 5

⁵³ Ibid.

2.3 Akademisk kritik

I detta avsnitt kommer vi ta upp kritik som riktats mot olika begrepp som kan kopplas till Basel II bl.a. riskbegreppet. Detta är relevant för vår uppsats då olika perspektiv ges på centrala begrepp i Basel II.

2.3.1 Risk som metafor

Riskbegreppet kan förklaras som metafor. Risk är ett ogripbart objekt, som inte kan existera om vi inte pratar om och tänker på det, därför är risk givande för metafortänkandet.⁵⁴ Metafor definieras ofta som ett symboliskt uttryck, där ett ord eller fras ändras från sin normala användning till ett sammanhang där det får ny betydelse. Metaforer kan ses som nödvändiga element som ger oss förståelse för oss själva och resten av världen.⁵⁵

Risk är ofta kopplad till beräkning och beskattning vid redovisning. Risk beskrivs ofta som huvudpunkt att ta hänsyn till vid beslut för kapitalallokering till aktieägare och fordringsägare. Företagens redovisning och finansiell information är i sin tur viktiga informationsresurser för att fatta beslut, men ger även investerare och fordringsägare information som kan användas för att beräkna och fastställa risk. Risk är alltid associerad som något negativt och konstruerat, som något som är ekonomiskt dåligt. Ibland ses risk som en "sak" som ska minimeras och undvikas, men ibland ses risk även som något som kan och borde kontrolleras. Det finns olika metaforiska konstruktioner för risk, dessa är orienteringsmetaforer, attributmetaforer och ontologiska metaforer.⁵⁶

Orienteringsmetaforer ser på risk som något negativt på grund av det upp- och nervända förhållandet till potentiell investering. Risk jämförs ofta med uppåtgående potential, som potential till att investera. Detta innebär att risk ses som något som bör undvikas eller minimeras.⁵⁷ Attributmetaforer ser risk som en egenskap, som ett attribut. En sak som har enheter, tillgång, ansvar och engagemang. Genom att använda sig av riskens attribut som metafor ser man på dess karaktäristiska och ser på risk som en egendom. När risk ses som en egenskap uppmuntras man att reflektera över dess storlek och betydelse. Vidare uppmuntrar risk som en egenskap oss att jämföra och utvärdera risken mellan olika val, att jämföra om de olika valmöjligheterna har olika grad av risk. Den sista metaforgruppen, den ontologiska, hjälper oss inse att risk kan kontrolleras och hanteras. Risk ses därför som en sak som är för sig själv, som ett objekt som existerar utanför de ekonomiska enheterna men som även finns bland dem. De olika ontologiska metaforer ser risk som ett innehåll, risk som ett föremål i rörelse, som en börda, risk som exponering, som en sjukdom och risk som en motståndare. Risk sägs även ha olika nivåer som varierar från företag till företag såväl som över tiden.⁵⁸

Risk kan ses som ett föremål i rörelse, detta eftersom risk är komplex och förändringsbar. Att risk ses som rörlig beror även på att den är känslig för förändringar i marknadspriser och fluktuationer i räntor. Genom att se risk som ett föremål anses risk vara en separat ontologisk enhet. Även om risk är förändringsbar och rörlig ses den som en belastning för företaget. Företagen anses bära risken för misslyckande, men även de anställda måste bära den.

---

⁵⁴ Young, 2001, s.608

⁵⁵ Ibid. s.609

⁵⁶ Ibid. s.611-612

⁵⁷ Ibid. s.612

⁵⁸ Ibid. s.614-615

Företagen kan välja att överföra en del av risken eller bära bördan själva.⁵⁹ Risk kan ses som något som företaget exponeras för, exempel på detta är räntenivårisk, utländsk valutarisk, kreditrisk och risk för misslyckande.

Metaforen ger en bild av berövande och frånvaro av skydd, tillflykt, försvar och omsorg. Exponering är underförstått med lidelse och metaforen ser risk som ett externt hot till företagets finansiella välbefinnande. Risk som en sjukdom är en metafor som anser att ekonomiska enheter och dess tillgångar kan exponeras för framtida negativa händelser och ekonomisk skada. Metaforen uppfattar risk som något dåligt om företaget kommer i kontakt med det. Ovanstående ontologiska metaforer får oss att förstå risk som en enhet som företagen kan lära sig från, diskutera om och/eller avsluta. Genom att se risk som en enhet ser vi den som källan eller anledningen till ett särskilt resultat.⁶⁰

Ovan nämnda metaforer får oss att fokusera och anstränga oss att hitta nya och bättre sätt att besegra, kontrollera och dominera risk. Risk managementaktiviteter som tas för givna är en del av en välfungerande verksamhet. Istället för att se på risk som en fiende ses den som något som kan kontrolleras och besegras. Om man ser på en metafor där risk ses som en lärare så skulle istället begreppet risk anses vara något positivt och som är bra att lära sig av, inte att besegra.⁶¹

2.3.2 Riskmätning i redovisningen

Redovisning är ofta kopplad till värde, det vill säga vad någonting är värt. Om det berör en finansiell tillgång beror värdet på tillgångens avkastning och risk. Sålunda är det av stor vikt att mäta risk, om det inte går kan inte tillgångens värde fastställas. I redovisning mäts risk genom historiska sannolikheter.⁶² Ett sannolikhetsmått för risk är inte enkelt och uppriktigt. Det finns inga standardmått i teorin för att beräkna sannolikhet, Weatherford har dock ett klassificeringsschema för olika sannolikheter:

- Klassisk sannolikhet: sannolikheten av en viss händelse är nyckeltalet man får genom att beräkna antalet gånger händelsen kan uppstå i förhållande till totala mängden alternativa händelser.
- Relativ frekvens sannolikheten: antalet gånger en händelse uppstår efter totala försök.
- Logisk sannolikhet: i vilken grad, givet befintlig information, kan man logisk tänka sig att händelsen kan uppkomma.
- Subjektiv sannolikhet: kvantitativ grad av individuell tro att händelse kan uppstå.

Om risk beräknas på den sannolika frekvensen till händelsen uppstår en mängd problem. Problemen har att göra med att måtten för risk är tvivelaktiga. Det första problemet är ”referensproblemet”. Det finns nämligen inget enkelt sätt att besluta vilka historiska förhållanden som är tillräckligt lika de aktuella omständigheterna. Det andra problemet är ”lagen om stora siffror-problemet”. Med detta menas att förväntat värde är värdet som kommer att realiseras på lång sikt.

---

⁵⁹ Ibid. s.614

⁶⁰ Ibid. s.616-618

⁶¹ Ibid. s.620

⁶² McGoun, 1995, s. 511

Det tredje problemet är uppskattningsproblemet.⁶³ Det finns tre olika premisser. Den första är att det är rationellt att inkorporera risk i ekonomiska beslut. Den andra är att sannolikhet är en uppsättning av rationella regler. Den tredje premissen är att sannolikhet och risk är relaterade, sannolikheten är hur risk ska inkorporeras i ekonomiska beslut.⁶⁴

2.3.3 Acceptans av mått kan innebära problem

I artikeln "*Worrying but accepting new measurements: the case of Swedish bankers and operational risk*", undersöks frågan om användarnas acceptans av mått innebär ett problem. Frågan utreds i ljuset av de nya kapitalreglerna som utformats av Baselkommittén. De nya reglerna styr bankernas reglerade kapital. De flesta länder, världen över, har accepterat dessa regler. Reglerna betonar operativ risk och i studien blir de beteendemässiga slutsatserna gällande operativ risk identifierade. Empirin är grundad på 23 ostrukturerade intervjuer med senior managers från alla fyra noterade banker i Sverige. Intervjuerna visade på allvarliga problem och kritik gällande mätningen av operativ risk och deras kritik var av sådan natur att hela regelverkets framtid kunde stå på spel. Å andra sidan identifierade studien flera fördelar med det nya regelverket och slutsatsen, trots kritiken, blev att respondenterna stödde de nya reglerna och dess uppfattning av operativ risk. Frågan är då varför både regelverket och konceptet operativ risk stöts efter så allvarlig kritik. Baselkommittén använder sig av övertygande kommunikationsmetoder i reglerna samt i stödjande dokument, detta presenterar reglerna som både tillförlitliga och nödvändiga. Detta sätt att kommunicera, vilket ignorerar potentiell kritik, är till för att tysta ner möjliga alternativ.⁶⁵

Den operativa risken kan mätas och på så sätt kanske förklara gapet mellan bokfört värde och verkligt värde, det som tidigare oftast har förklarats med det intellektuella kapitalet. Mätningen kan också ge resultat såsom en minskning av den operativa risken för att färre fel ska begås. När bankerna vet vilka risker som finns kan de jobba med att förhindra att det händer igen. Att rapportera de operativa riskerna gör det lättare att se var det finns möjligheter att förbättra. Enligt de nya reglerna krävs det mindre eget kapital om de operativa riskerna minskas och därför kan minskad operativ risk leda till högre avkastning då det sysselsatta kapitalet ökar. De nya reglerna kan också leda till att de pengar som satsas på det intellektuella kapitalet ses som en investering istället för en kostnad. Detta skulle i så fall påverka hur mycket som satsas, på ett positivt sätt.⁶⁶

Om hänsyn tas till risken när avkastningen beräknas kan olika affärsområden inom samma företag jämföras på ett noggrannare sätt. Många av de som intervjuades i studien tyckte att den operativa risken var en av de viktigaste sakerna att ta hänsyn till vid beräkning av den "riktiga" avkastningen, den riskjusterade avkastningen.⁶⁷

Det finns en risk att branscher som inte utsätts för någon omfattande kredit- och marknadsrisk kommer att behöva avsätta mer kapital än tidigare på grund av en hög operativ risk. Fokuseringen på den operativa risken i den nya regleringen gör att avkastningen i dessa bolag kommer att minska, detta på grund av ökad kapitalbindning.⁶⁸

---

⁶³ Ibid. s.513

⁶⁴ Ibid. s.530

⁶⁵ Wahlström, 2004, s.493-494

⁶⁶ Ibid. s.500

⁶⁷ Ibid. s.503

⁶⁸ Ibid. s.504

Det kan komma att uppstå motstånd inom organisationerna mot det nya regelverket. Den riskjusterade avkastningen kan göra att avdelningar och affärsområden ökar eller minskar i betydelse beroende på hur den nya avkastningen ser ut. Det kan leda till svårighet att beräkna den operativa risken på ett korrekt sätt. I verkligheten påverkas människor av vad de tycker och uppfattar som rätt. Fakta kan konstrueras och dekonstrueras på ett felaktigt underlag som ger en felaktig bild av den operativa risken. Det nya regelverket saknar också rekommendationer om hur den operativa risken ska beräknas, detta trots att Baselkommittén är medveten om problemet.⁶⁹

Svårigheter finns även i att använda informationen om den operativa risken i verksamhetsstyrningen. Det är nämligen svårt att sammanfatta all information så att utomstående kan tillgodogöra sig den på ett effektivt sätt. Det är även svårt att tillgodogöra sig informationen eftersom uppfattningen om vad operativ risk är för något är implicit.⁷⁰

2.3.4 Påståenden blir fakta

Den sociala världen i ett laboratorium producerar skrifter och texter, samtidigt fastställer den vetenskapliga visionen av verkligheten vilka påståenden som beaktas och tas hänsyn till i laboratoriet. Detta eftersom det med tiden blir alltför kostsamt och arbetsamt att ändra på påståenden. Det är våra egna specifika intressen om livet i ett laboratorium som gör oss intresserade av hur dagliga aktiviteter i vetenskapligt arbete leder till tolkning av fakta. Frågan är vad som är skillnaden mellan tolkningen av fakta och tolkningen av redovisning. Tolkningen av fakta beror på dess mikroprocesser. Det finns likheter mellan tolkningen av redovisning som karakteriserar jobbet på laboratoriet och vår egen tolkning av redovisning som framställer labbet på vårt eget sätt.⁷¹

Om en antropolog observerar och kommer in på laboratoriet är en av hans förutfattade meningar att han eventuellt på sikt kommer att kunna förstå observationerna och anteckningarna som han registrerar. Detta är en av de grundläggande principerna för vetenskaplig forskning. Oavsett hur röriga och absurda aktiviteterna och omständigheterna framstår vara, så behåller den ideala observatören sin tro att någon form av systematisk redovisning är uppnåelig. Även om observatören inte har sett ett laboratorium tidigare och inte har någon direkt kunskap om vilka områden de olika medarbetarna på laboratoriet jobbar med, så har han/hon tillräcklig insyn för att förstå helheten. Observatören kan förstå att laboratoriet är indelat i två delar. Den ena delen består av tekniska enheter medan den andra består av böcker och dokument.⁷² Det är viktigt att betona betydelsen av den informella kommunikationen i vetenskapliga aktiviteter. Att kommunikationen av vetenskaplig information sker informellt är mest troligt om det existerar ett välutvecklat nätverk av kontakter.⁷³

I alla laboratorier genomförs olika processer som resulterar i påståenden. Dessa påståenden kan vara olika eller kvalificerade. Vart påstående tillhandahåller i sin tur inriktningen för andra processer i andra laboratorier. Påståenden kan avslås, lånas, ignoreras, bekräftas osv.

---

⁶⁹ Ibid. s.504-506

⁷⁰ Ibid. s.506-507

⁷¹ Latour & Woolgar, 1986, s.40-41

⁷² Ibid. s.45

⁷³ Ibid. s.52

När påståenden lånas, används och återanvänds kommer man snabbt till ett skede då påståendet inte längre ifrågasätts. Då blir påståendet inkorporerat i böckerna och tas för givet och på så sätt ses det som presenteras som fakta.⁷⁴

Tidpunkten då ett påstående blir till fakta uppstår när det förlorar all temporär kvalifikation och blir inkorporerat i kunskap utarbetad av andra.⁷⁵ Vetenskapsmannen skapar på så sätt ordning från oordning.⁷⁶ Detta genom att informationen som finns blir till påståenden som i slutändan kan leda till fakta som ingen ifrågasätter.

2.3.5 Kritik mot vetenskaplig enkelspråkighet

I många gamla samhällen blev det en uppdelning mellan människor som använde matematik för att lösa vardagliga problem och de som använde siffror i rituella eller klarläggande syften. Den senare gruppen blev snabbt en självutnämnd elit där de skrivna siffrorna var ansedda som speciella, heliga och till och med sända från Gud. Idag är det matematiker och statistiker som innehar denna roll i den anglosaxiska delen av världen.⁷⁷

Det som ses som kvalitet inom forskningen idag är det naturvetenskapliga, matematiska sättet att forska på, att kunna verifiera sin forskning med siffror och forskning. Användningen av siffror och matematik inom forskningen har dock vissa nackdelar. Om matematik används på rätt sätt är det ett verktyg för att göra ett ekonomiskt argument bättre genom att belasta det med enkelspåriga tankebanor. Argumentet blir dock snabbt oanvändbart när det blir överbelastat med överdrivet komplexa konstruktioner och ad hoc-antaganden. Förbättringar i ekonomiska och statistiska tekniker är en legitim källa till ny redovisningsforskning. Dock finns det alltid en fara för att själva tekniken blir forskningsobjektet och inte redovisningen.⁷⁸

Denna form av forskning kräver en viss utbildning, grundad på matematisk naturvetenskap istället för på historisk humanvetenskap. Utbildningen belönar vetenskaplig ”objektivitet”, positivistiskt hypotestestande och generaliserade slutsatser från studier med stora mängder empiri.⁷⁹

Allt fokus på siffror gör redovisare och studenter singelspråkiga. De litat bara på siffror och kan inte se det mjuka i informationen som finns. Det finns många fördelar med att prata matematikens språk men det finns faror med att endast prata detta språk. Man måste ta till sig andra aspekter också för att kunna få en helhetsbild som är korrekt. Det finns en oro över redovisningslärare och forskare som bygger kvantitativa, generella modeller som ska förutsäga, förklara och kontrollera mänskligt beteende. Oron ligger i när dessa forskare och lärare inte konfronterar de värderingar som ligger inbäddade i målen, detta trots att de vet att matematikens språk inte är helt perfekt och att enklare siffror kan genereras av studenter som endast har lärt sig att prata och läsa siffrornas språk.⁸⁰

---

⁷⁴ Ibid. s.87

⁷⁵ Ibid. s.106

⁷⁶ Ibid. s.252

⁷⁷ Chua, 1995, s.129-156

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Ibid.

2.4 Sammanfattning

De akademiska synpunkterna kan sammanfattas som följer:

- Risk uppfattas olika beroende på hur vi ser på den. Om vi ser den som en fiende, en sjukdom eller en lärare.
- Ett sannolikhetsmått för risk är inte enkelt och uppriktigt.
- Problematiken ligger i användarens acceptans av mått. Det är svårt att sammanfatta all information så att utomstående kan tillgodogöra sig den på ett effektivt sätt.
- När påståenden lånas, används och återanvänds när man snabbt till ett skede då påståendet inte längre ifrågasätts. Då blir påståendet inkorporerad i böckerna och tas för givet och på så sätt är det som presenteras fakta.
- All fokus på siffror gör redovisare och studenter singelspråkiga. De litar bara på siffror och kan inte se det mjuka i informationen som finns. Alternativa världsåskådningar kan leda till bättre insikter.

I detta kapitel har det framgått vad Baselkommittén och FI jobbar med. Vidare har det förklarats vad Basel II innebär för bankerna i jämförelse med Basel I. För att besvara syftet behöver en empirisk undersökning göras om hur bankerna tolkar föreskrifterna och vad de egentligen rapporterar. För att få en större inblick i bankernas arbete med Basel II både internt men även externt mot bland annat FI måste ytterligare frågor ställas, som inte kan besvaras enbart med hjälp av litteraturgenomgången.

Basel II-reglerna är så pass breda och omfattande att det är svårt att utifrån litteraturen klargöra hur bankerna gör i verkligheten. Ett annat problem som uppstår är att efter genomgången av litteraturen finns det två olika dimensioner, dels kapitalstäckningsreglerna och dels de kritiska akademiska artiklarna. Detta innebär att man måste ge sig ut i verkligheten för att ta reda på hur bankerna egentligen tolkar Basel II och om de har liknande uppfattningar som kritiken. Eftersom Basel II infördes i Sverige i år är ämnet relativt outforskat. Bakgrundsmaterialet är begränsat eftersom det är svårt att förutse effekterna innan förändringen har genomförts och det är därför motiverat att arbeta med en kvalitativ analys i uppsatsen. Den kvalitativa analysen beskrivs i nästa kapitel.

3

~ METOD ~

I detta kapitel beskrivs vilken forskningsansats vi har valt och varför. Det framkommer även hur datainsamlingen har gått tillväga samt vad som är primär- och sekundärdata för denna uppsats. En förklaring till val av respondenter samt vilka de är ges därefter. Kapitlet avslutas med källkritik gentemot källorna och en sammanfattning av kapitlet. Anledningen till att metoddelen ligger här beror på att tanken med litteraturgenomgången är att den ska underlätta för läsaren att förstå varför metodavsnittet och informationsinsamlingen ser ut som den gör.

3.1 Kvalitativ ansats

Det kännetecknande för den kvalitativa analysen är att man utifrån ett litet material försöker tränga djupt in i en problematik. Den kvalitativa analysen är oftast mer sensibel än den kvantitativa. Den är känslig för nyanser och subtila fluktuationer, däremot är den inte så precis. Just känsligheten är den största fördelen med kvalitativ analys, den öppnar dörrar till nya forskningsområden och ger oss nya infallsvinklar på kända fenomen.⁸¹

Syftet med kvalitativa undersökningar är att skaffa en annan och djupare kunskap än den fragmentiserade kunskapen som ofta erhålls när kvantitativa metoder används. Ambitionen är att försöka förstå och analysera helheter. Den kvalitativa bearbetningen präglas ofta av den eller de personer som genomför arbetet.⁸²

All analys går ut på att hitta mönster och det finns principer för kvalitativ analys som beskriver olika sätt att använda den kvalitativa analysen. Dessa är:⁸³

- Successiv approximation – cyklisk process som successivt skärper analysen. Här hamnar merparten av de kvalitativa intervjuerna.
- Illustrativ metod – empiriska data används ibland endast för att illustrera en teori. Tar forskaren sin utgångspunkt i Grounded theory hör dennes analyser hemma i den här kategorin.
- Analytiska jämförelser – innebär att man söker efter regelbundenheter och sociala mönster
- Tillhörighetsanalys – detta är främst en etnografisk metod, man urskiljer de grundläggande enheterna i en kulturell miljö
- Idealtyper – innebär att man söker efter renodlade fall, eller fall som kan renodlas.
- Kulturanalys – en närmast antropologisk metod som går ut på att strukturera kulturmönster på både makro- och mikronivå.

---

⁸¹ Svenning, 2003, s.159

⁸² Patel & Davidson, 1994, s.99-100

⁸³ Svenning, 2003, s.161-163

Då uppsatsen syftar till att kartlägga och illustrera ett fenomen är den illustrativa metoden bäst lämpad för denna uppsats.

3.1.1 Grounded theory

De flesta forskare anser att teorier måste testas och verifieras men meningen går isär när det kommer till vilken metod som är bäst lämpad att göra det med. En metod är analytisk induktion. Den första fasen i en sådan teorikonstruktion börjar med enkla data, som väcker forskarens nyfikenhet. Detta leder till nya studier som i sin tur utvecklar den enkla teorin till högre abstraktionsnivåer. Utifrån dessa iakttagelser försöker sedan forskaren att arbeta sig fram till generella ståndpunkter om ett visst fenomen. Man kan säga att teorin successivt växer fram i ett växelspel mellan observation och abstraktion.⁸⁴

Glaser & Strauss kritiserar den traditionella sociologin för att övertesta och öververifiera teorier i så stor utsträckning att de glömmer bort den betydligt viktigare uppgiften att generera ny sociologisk teori. Glaser & Strauss framför istället sin Grounded theory-ansats som metod för generering av teori.⁸⁵ Grounded theory-ansatsen är en kvalitativ undersökningsmetod som använder en systematisk serie av procedurer för att utveckla en, ur induktionen härledd, grundad teori om ett fenomen.⁸⁶

Forskare som arbetar enligt grounded theory konceptet försöker inte bevisa sanningshalten i sina teorier, utan snarare demonstrera tänkbart stöd för dem.⁸⁷ Det finns fyra kriterier som en välkonstruerad grounded theory uppfyller vid bedömningen av applicerbarheten av en teori på ett fenomen. Dessa kriterier är fit, understanding, generality och control. Om teorin är trogen vardagligheten från det faktiska området och är försiktig framtagen från olikartad data, kommer teorin också att passa det området (fit). Eftersom teorin representerar verkligheten borde den också vara begriplig och förståelig för både personerna som studeras och för de som är verksamma inom området (understanding). Om de data som teorin är baserad på är begriplig och om tolkningarna är begreppsmässiga och breda borde teorin vara abstrakt nog och inkludera tillräcklig variation för att göra den applicerbar på olika sammanhang relaterade till det studerade fenomenet (generality). Slutligen borde teorin ge kontroll avseende uppträdandet mot det studerade fenomenet (control).⁸⁸

Det finns i princip två vägar att generera grounded theory. Den ena är kontinuerligt jämförande metod som innebär att forskaren insamlar, kodar och analyserar data parallellt, allt sker direkt. Den här metoden är väldigt lik den analytiska induktionen. Mening med den kontinuerliga insamlingen och länkade analysen är att utveckla teori stegvis. Skillnaden ligger i startpunkten som är en tankekonstruktion. Den andra vägen att utveckla grounded theory på är teoretisk sampling. Denna går ut på att forskaren väljer ut nya fall att studera enbart utifrån en teoriutvecklingsaspekt. Nya fall ska helt enkelt ha en potential att expandera eller omdefiniera den teori som redan tidigare utvecklats.⁸⁹ Vi har valt att använda oss av den första metoden för att generera grounded theory. Vi har precis som metoden innebär samlat in data samtidigt som vi har analyserat den.

---

⁸⁴ Ibid. s.59

⁸⁵ Ibid

⁸⁶ Strauss & Corbin, 1990, s.24

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Ibid. s.23

⁸⁹ Ibid.

3.2 Datainsamling

I den stora mängd data som samlas in för att göra en undersökning brukar man skilja på primär- och sekundärdata. Primärdata är sådant material som samlas in för en specifik studie och sekundärdata är sådant som redan tidigare samlats in av andra.⁹⁰

3.2.1 Primärdata

En av de vanligaste insamlingsmetoderna för primärdata är intervjuer. Dessa intervjuer kan vara antingen personliga eller utföras via telefon eller e-mail. När man arbetar med frågor för att samla information måste två aspekter beaktas. En aspekt är graden av standardisering, hur mycket ansvar som lämnas till respondenten vad gäller frågornas utformning och inbördes ordning. Intervjuerna kan vara helt standardiserade, helt ostandardiserade eller något där emellan. Helt standardiserade intervjuer innebär att likalydande frågor ställs i exakt samma ordning oavsett respondent. Standardiserade intervjuer brukar användas i sammanhang då svaren behövs generaliseras och jämföras. En låg grad av standardisering innebär däremot att intervjuaren själv formulerar frågorna under intervjun och i den ordningen som är lämplig för respondenten. Den andra aspekten som måste beaktas vid val av informationsinsamling är strukturering. Strukturering innebär i vilken utsträckning som frågorna är fria för respondenten att tolka fritt, beroende på sin egen inställning eller tidigare erfarenheter. Grad av strukturering handlar om vilket svarsutrymme som respondenten får. Om man använder sig av öppna frågor beror graden av strukturering på hur frågan ställs.⁹¹

3.2.2 Intervjuer

Primärdata i uppsatsen är intervjuerna. Enligt Patel & Davidsson ska informationen till respondenten ges i olika steg. Första steget är ett brev till respondenten där man informerar om syftet. Andra steget är att man ger fullständig information om när och var intervjun ska ske. Det tredje och sista steget är att vid intervjutillfället återigen presentera och legitimera sig själv.⁹² I detta fall togs kontakt med respondenterna via e-post och informerade om uppsatsens syfte samt för att bestämma tid för intervju, antingen personligt, via e-post eller telefon. I de fall ett positivt svar gavs bestämdes tid och plats. Samtidigt skickades frågorna som skulle ställas vid intervjun, i förhoppning om att de skulle hinna förbereda sig och plocka fram relevant material. Detta skulle då leda till bättre underbyggda svar från respondenterna. Frågorna var bara en utgångspunkt under intervjuerna och dessa kan då ses som semistrukturerade och –standardiserade.

För att samla in relevant information från respondenterna användes ett mellanting av de två ovan nämnda aspekterna, graden av standardisering och strukturering. Frågorna var standardiserade till en början men under intervjun följdes frågeformuläret mer eller mindre strikt. Det kunde exempelvis variera i vilken ordningsföljd frågorna ställdes. Ibland kunde respondenten redan ha besvarat en fråga innan den ställdes, ibland behövdes det ytterligare en fråga för att få ett bättre svar. Respondenten kunde även nämna något som kunde kopplas till en senare fråga och då blev det lättare för respondenten att förstå vad vi ville ha fram av frågan.

---

⁹⁰ Svenning, 2003, s.99

⁹¹ Patel & Davidson, 1994, s.60-61

⁹² Ibid. s.63

Under de första intervjuerna användes samma frågor, men under arbetets gång lades fler frågor till, framförallt följdfrågor och förklaringar. Frågorna valdes även att anpassa till vem det var som intervjuades. Frågorna till bankerna skilde sig åt mot frågorna som ställdes till Finansinspektionen, detta eftersom de agerar mot varandra som tillsynsmyndighet och finansiella bolag och har olika intressen. Frågornas strukturering var ganska öppen för respondenterna att tolka som de ville. Om de hade svårt att förstå vad de skulle svara på kunde de ledas dit med förenklingar, förklaringar och exemplifierande, men fortfarande med tillämplig öppenhet för att garantera ett fritt svarsutrymme.

Enligt Patel & Davidson ska intervjun inledas och avslutas med neutrala frågor. Det är också viktigt att försöka hitta en lämplig frekvens utifrån problemområdets olika delområden.⁹³ Därför delades frågorna upp i två områden. Först ställdes allmänna frågor om Basel II och därefter specifika frågor som rörde redovisningen och rapporteringen. Detta för att respondenten bättre skulle förstå upplägget samt att frågorna skulle uppfattas som färre. Alla intervjuer spelades in med hjälp av diktafon efter godkännande av respondenterna. Anledningen till att spela in intervjuerna var för att kunna bekräfta anteckningar, kunna fokusera bättre under intervjun, kunna ställa eventuella följdfrågor, reda ut eventuella missförstånd och dubbelkolla informationen. Direkt efter intervjuerna sammanställdes anteckningarna och det inspelade materialet, detta för att alla intryck skulle kunna tas med i texten, men även för att få det korrekt. Fördelen med ljudbandsinspelning, enligt Patel & Davidsson är att intervjusvaren registreras exakt. Nackdelar med metoden är att det tar lång tid att skriva ner all information samt att närvaron av bandspelaren kan påverka respondenten.⁹⁴ På grund av den sistnämnda nackdelen frågades respondenten om det gick bra att spela in intervjun och om personen ville vara anonym. För att ytterligare kontrollera att det inte hade uppkommit några missförstånd vad gäller informationen så mailades den sammanställda empirin, detta för att få ett slutgiltigt godkännande.

Tio stycken intervjuer har utförts. Två av dem var personliga, fem utfördes via telefon och tre utfördes via e-mail. Urvalet av respondenter gick till på så sätt att vi hade som mål att intervjua minst en person från var och en av de fyra storbankerna som hade kunskap inom området. När intervjuerna sedan var igång ställdes frågan om det fanns ytterligare personer inom organisationen som kunde tänka sig att ställa upp på en intervju. Under uppsatsens gång och under insamlingen av litteraturen insåg vi också att vi ville intervjua någon på FI och ställa frågor om deras synvinkel på hur redovisningen och rapportering har förändrats. Frågor ställdes även till Riksbanken som varit med och tagit fram det nya regelverket, Basel II, detta för att se hur de såg på effekterna av reglerna i Sverige. Det var i början svårt att komma i kontakt med rätt person på de fyra storbankerna. Efter några försök fick vi dock kontakt med personer som i bästa fall kunde svara på frågorna och i annat fall kunde hänvisa vidare till rätt person. En bank har dock fallit ifrån under arbetets gång eftersom det inte gick att få tag på någon kontaktperson, varken via e-mail eller via telefon.

Enligt FI:s hemsida är det åtta banker i Sverige som har tillstånd att använda sig av IRK - metoden vid riskberäkningar. Fyra av dessa är de stora noterade bankerna medan de fyra andra är Länsförsäkring Bank, SBAB, Länshypotek samt Svensk Exportkredit. Dessa banker kontaktades via e-mail och två banker svarade att de kunde ställa upp och svara på frågor, SBAB och Länsförsäkringar Bank. En intervju genomfördes med en bank som inte använder sig av IRK-metoden vid riskberäkningar och valdes som respondent eftersom det är en bank med lokal förankring.

---

⁹³ Ibid. s.64-65

⁹⁴ Ibid. s.69

Efter önskemål från respondenterna har vi valt att inte nämna några namn i källförteckningen utan endast redovisa vilka banker och organisationer som har ställt upp på intervju.

3.2.3 Sekundärdata

Sekundärdata är information som forskaren inte samlar in direkt från källan. Istället baserar han/hon sig på upplysningar som är insamlade av andra. Det innebär att informationen ofta har samlats in för ett annat ändamål – en annan problemställning än den som forskaren vill belysa. Kvalitativ sekundärdata kan samlas in under benämningen texter, där vi tar del av existerande berättelser och historier och försöker tolka dem.⁹⁵

Sekundärdata har sökts i olika redovisningstidskrifter där vetenskapliga artiklar publiceras. Dessa artiklar bygger oftast på forskning som gjorts och som granskats av fackkunniga personer. Artiklarna har lagts ut på Internet av tidningarna och dessa har hämtats från de olika tidningarnas hemsidor eller från Lunds Universitets ELIN@Lund där all elektronisk information som Lunds Universitets bibliotek har tillgängligt finns. Information har även sökts på de olika myndigheternas, organisationernas och bankernas hemsidor. För att få en bakgrund till området som undersökts har även ett allmänt sökande skett på Internet om finansiella kriser och Basel II. I informationsinsamlingen har böcker använts. Två böcker och alla akademiska artiklar är rekommenderade av handledaren, dock har vi letat upp alla böckerna själv med hjälp av Lunds Universitets Bibliotekskatalog Lovisa.

3.3 Källkritik

Undersökningar ska alltid försöka minimera problem som har att göra med giltighet (validitet) och tillförlitlighet (reliabilitet). Att kritiskt bedöma giltighet och tillförlitlighet betyder att man försöker förhålla sig kritiskt till kvaliteten på de data som samlats in. Har man fått tag i vad man ville ha (intern giltighet)? Kan det som funnits överföras på andra sammanhang (extern giltighet)? Kan man lita på de data som samlats in (tillförlitlighet)?⁹⁶

3.3.1 Intern giltighet

Intern giltighet handlar om resultatens giltighet, om beskrivningen av ett fenomen är riktig. Med riktig menas att flera personer är ense om att något är en riktig beskrivning. En beskrivning kan endast hävdas riktigt om andra håller med om beskrivningen, ju fler som håller med, desto större sannolikhet för att den är riktig. Prövning av giltighet, även kallat validering, kommer därmed alltid att innebära en prövning av resultat gentemot andra människor. Ett vanligt sätt att validera sina rön är att konfrontera dem som undersökts med de rön som forskaren kommit fram till. Empirin skickades ut till alla respondenter och bad om kommentarer till undersökningens innehåll. Denna form av validering bygger på individuella reaktioner. Dock ställer det stora krav på uppgiftslämnaren eftersom de måste reagera aktivt, men då de personer som medverkat i uppsatsen har varit mycket engagerade i ämnet innebär detta inte något problem. Denna form av giltighetskontroll brukar kallas giltighet vid första påseendet. Det innebär att man godtar en beskrivning därför att den verkar förnuftig och relevant för personer som förväntas känna till det aktuella fenomenet inifrån.

---

⁹⁵ Jacobsen, 2002, s.153

⁹⁶ Ibid. s.255-256

En sådan validering är viktig men den har en klar begränsning. En forskares uppgift är i många fall att blottlägga förhållanden som uppgiftslämnaren inte själva behöver vara på det klara med. Därmed kan också slutsatser eller rön som uppgiftslämnaren inte känner igen sig i vara giltiga. Uppgiftslämnarvalidering är därmed en möjlig valideringsmetod, men den är knappast tillräcklig.⁹⁷

Även om uppgiftslämnare ofta har en mycket god överblick av hur verkligheten ser ut, har de ofta också tydliga blinda fläckar. En naturlig giltighetsprövning blir då att jämföra de egna slutsatserna mot andra undersökare och undersökningar. Råder det samstämmighet med en eller flera undersökningar kan det sägas att giltigheten har stärkts men inte att undersökning är sann. Giltigheten stärks ytterligare om andra sakkunniga kommer till samma slutsats, även om de använt andra metoder.⁹⁸ I denna uppsats är det svårt att jämföra undersökningen med andra liknande studier eftersom det är ett relativt outforskat område som är väldigt nytt.

Inga kvalitativa undersökningar är bättre än de data som forskaren lyckas samla in under de första faserna. Data kommer alltid från en källa, må det vara en uppgiftslämnare, en situation eller ett dokument, därmed blir uppgifternas giltighet starkt beroende av dessa källor. Forskare bör därför alltid kritiskt fråga sig om man har fått tag i de källorna som kan ge den riktiga informationen.⁹⁹ När respondenterna inte har kunnat svara på intervjufrågorna på ett tillfredställande sätt har vi frågat efter ytterligare personer inom organisationen som kan något om ämnet och som kan svara mer utförligt på frågorna. När det gäller vetenskapliga artiklar och debatt angående Basel II finns det säkert stora mängder data som inte har hittats av olika anledningar. De dokument som använts i denna uppsats är relevanta för syftet och undersökning.

Även om de rätta källorna har lokaliserats, är det inte säkert att dessa ger ifrån sig riktig information. Det betyder att man måste kritiskt värdera källans förmåga att ge riktig information om det som studeras. Vissa källor ger bättre information än andra. Här bör bedömas källornas närhet till det fenomen som vill belyses genom undersökningen. Validering innebär också en kritisk värdering av källornas vilja att ge riktigt information. Man måste alltid vara öppen för att källor inte berättar sanningen, och att de medvetet ger en oriktig bild av sin verklighetsuppfattning.¹⁰⁰ I denna undersökning kan en tendens ses att respondenterna från bankerna kan överdriva sina svar lite och få banken att framstå som lite bättre än den kanske är, men detta är bara ett intryck som givits under intervjuerna och stämmer kanske inte alls med verkligheten.

För att minska möjligheterna till att uppgiftslämnaren talar osanning bör forskaren aldrig bygga på en enda källa. Källor ska kontrolleras mot andra källor och dessa bör vara oberoende av varandra. Om källorna är oberoende och har olika intressen och motiv kan informationen tillskrivas stor giltighet.¹⁰¹ Informationen har kommit från oberoende källor och därför har en giltig beskrivning av det undersökta fenomenet gjorts, därmed bör den insamlade informationen också ha stor giltighet. Gällande information som hämtats på Internet har denna nästan uteslutande varit från officiella hemsidor för myndigheter och kommittéer. Dessa hemsidor anses vara säkra att hämta information ifrån eftersom informationen som läggs ut bör vara granskad av sakkunniga.

---

⁹⁷ Ibid. s.257

⁹⁸ Ibid. s.258

⁹⁹ Ibid. s.259

¹⁰⁰ Ibid. s.260

¹⁰¹ Ibid. s.261

När det gäller övriga texter hämtat från Internet är det endast korta stycken som använts, detta för att ge en bakgrund till problemet med finansiell stabilitet och har därmed ingen större påverkan på resultatet i uppsatsen. Texterna är hämtade från E24.se som är Nordens största affärssajt¹⁰² och kan därför tillskrivas en relativt stor trovärdighet då ägarna till sajten är Svenska Dagbladet och Aftonbladet.¹⁰³

3.3.2 Extern giltighet

Extern giltighet handlar om i vilken grad som rönen från en undersökning kan generaliseras. Avsikten med kvalitativa metoder är i regel inte att generalisera från urvalet av enheter till en större grupp av enheter. Styrkan ligger därför i generalisering som utgår från data i ett mindre urval av undersökningsenheter till en mer teoretisk nivå. Om den teori som formas är giltig för ett större antal enheter än de undersökta är svårt att säga. Vid användning av ett typiskt urval är sannolikheten stor för att stickprovet trots allt är i viss mån representativt. Problemet är att man aldrig kan vara säker på att ha fått ett representativt stickprov. Det kan bara argumenteras för att ett rön kan generaliseras. Det kan göras sannolikt men inte bevisas.¹⁰⁴ Vi har intervjuat majoriteten av IRK-bankerna men vi kan ändå inte säga att resultatet kan generaliseras i någon större utsträckning på övriga IRK-banker Detta eftersom det fanns skillnader i svaren bankerna gav samt deras angreppssätt på Basel II. Eftersom vi endast intervjuat en bank som inte använde IRK-metoden kan resultatet inte heller här generaliseras i någon större utsträckning.

3.3.3 Tillförlitlighet

Frågan bör ställas om det är något i själva undersökningen som föranlett de resultat som framkommit. Alla slags undersökningar utsätter de undersökta objekten för diverse stimuli och signaler. Det finns olika effekter som man måste ta hänsyn till vid en undersökning. Dels finns det en undersökareffekt, i detta fall en intervjuareffekt, dels en kontexteffekt. Den som intervjuas påverkas av intervjuaren.¹⁰⁵ Denna effekt har försökts begränsas genom ett neutralt förhållningssätt vid intervjutillfällena. Vid telefonintervjuerna har endast en person pratat med respondenten för att undvika förvirring och yttre påverkan. Kontexteffekt rör det sammanhang där informationen insamlas, är miljön artificiell eller naturlig, samt om undersökningen kommer överraskande för den som undersöks eller om den är känd på förhand så att intervjuobjektet har haft tid att förbereda sig på situationen.¹⁰⁶ Även denna effekt har begränsats så mycket som möjligt genom att utföra alla intervjuer vid planerade tillfällen samt på respondentens kontor, i en för respondenten naturlig miljö.

Ett annat hot mot tillförlitligheten är otillfredsställande registrering av data. Oavsett hur god information som fås från uppgiftslämnare, kan man aldrig få bättre data än de som förmås att registreras. Människans minne är inte konstruerat för att lagra stora mängder detaljerad information med osäkert nyttovärde. När det gäller intervjuer är kassetinspelningar alltid att föredra.

---

¹⁰² E24, *Från okänd rookie till "Årets dagstidning på nätet"*, 2006 [www]

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Jacobsen, 2002, s.266-267

¹⁰⁵ Ibid. s.269-271

¹⁰⁶ Ibid. s.271-272

De ger en fullständig återgivning av ett samtal och formas inte av intervjuarens intresse eller förmåga att notera.¹⁰⁷ Vi har, för att få bukt med detta problem, valt att registrera alla muntliga intervjuer på band med hjälp av en diktafon. Telefonintervjuerna har gjorts via högtalartelefon för att möjliggöra en inspelning. De intervjuer som utförts via e-mail har sparats på olika platser för att säkerställa att informationen finns tillgänglig även om mailen skulle raderas.

3.4 Sammanfattning

För att samla väsentlig information för att kunna besvara syftet samt för att kunna genomföra relevanta undersökningar har en kvalitativ ansats valts. De empiriska data som inhämtats har använts för att illustrera en teori, vilket innebär att uppsatsen bygger på illustrativ metod och Grounded theory. Den sekundära datan har till stor del hämtats från Finansinspektionens samt Basel II:s hemsida, men den består även av akademiska åsikter från vetenskapliga artiklar hämtade från Internet. Den primära datan har uteslutande inhämtats från personliga- telefon- och e-mailintervjuer med sex banker, Finansinspektionen samt Riksbanken. Dessa intervjuer har genomförts på ett standardiserat sätt där frågorna redan var bestämda i förväg, både dess utformning samt följd. Dock släpptes denna standardisering under själva intervjun då frågor behövdes kompletteras med följdfrågor. I vissa fall hade respondenten redan besvarat en fråga som skulle komma senare. Under hela processen av insamlingen av information har det funnits en medvetenhet om att intervjuaren och även frågorna kunde misstolkas. Detta beroende på miljö, tonläge, tid, respondenten och intervjumetod, för att nämna några exempel. För att undgå detta problem och kunna lita på intervjuaren mailades den sammanställda empirin ut till respondenterna för att få ett godkännande på att inget hade misstolkats.

För att kunna öka förståelsen av Basel II samt vilka eventuella åsikter som uppstod innan Basel II implementerades, kommer debatten som har uppstått på Baselkommitténs hemsida återges i följande kapitel. Dessa åsikter hjälper oss förstå eventuella nackdelar med Basel II och vilka förändringar som behövs. Med hjälp av denna debatt kan vi sedan gå ut och undersöka om dessa åsikter finns hos bankerna. Problemen som går igenom i följande kapitel kanske inte har upptäckts ute bland de svenska bankerna då implementeringen av Basel II fortfarande är i ett tidigt stadie.

---

¹⁰⁷ Ibid. s.273-274

~ OFFENTLIG DEBATT~

I följande kapitel tas några kommentarer upp, dessa har lämnats in vid framtagningen av det tredje Consultativ Paper. De kommentarer som framhävs är de som är relevanta för uppsatsen och syftet. Dessa kommentarer är ämnade att skapa en debatt om vad som återstår att förbättra med Basel II och vilka eventuella problem som kan uppstå på vägen.

4.1 Consultative Paper 3

Den 29 april 2003 utfärdade Baselkommittén det tredje Consultative Paper (CP 3) ”The new Basel Capital Accord” och bad om kommentarer från berörda parter innan den 31 juli 2003. Dessa kommentarer publicerades på Baselkommitténs hemsida.¹⁰⁸ Nedan följer kommentarer som vi ansåg relevanta för uppsatsens syfte.

4.2 Europeiska Centralbanken

Kommentarerna från den Europeiska Centralbanken (ECB) var stödjande till Baselkommitténs föreslagna ramverk. Framförallt ansåg ECB att förbättringar berodde på jämnare riskkurvor för interna värderingsbaserade riskmetoder.¹⁰⁹ ECB ansåg dock att det behövdes ett fortsatt arbete med redovisningen och föreskrifter. Att fortsätta sträva efter konsekvent redovisning mellan länderna har blivit ett viktigare mål i omgivningen av en känsligare kapitalstruktur. Förbättrad överensstämmelse leder till lika konkurrens, bättre jämförelser mellan gränserna, reducerar rapporteringsbördan och förstärker effektiviteten hos den tredje pelaren. ECB stödjer Baselkommitténs initiativ att samarbeta med International Accounting Standards Board (IASB). Samarbetet ska se till att tillsynsändamålen tas under beaktande vid utformandet av nya standards.¹¹⁰

Inom pelare tre håller ECB med om att frekvensen på information bör vara halvårsvis. Däremot ska Tier 1-kapital som nämndes i avsnitt 2.1.5, kapitaltäckningsnyckeltal och risk som utsätts för snabba förändringar rapporteras kvartalsvis. Upptäckten av kapitalbuffert tillsammans med kvantitativ information skulle tillföra ytterligare värdefull information, inte enbart från ett finansiellt stabilitetsperspektiv utan även för individuella investerare. Kvantitativ information om bankers gradvisa användande av metoder för riskbedömning borde följas upp med kvalitativ information.¹¹¹

---

¹⁰⁸ BIS, *The New Basel Capital Accord: Comments received on the Third Consultative Paper* [www]

¹⁰⁹ BIS, *Reply of the ECB to the third consultative proposals*, 2003, s.1 [www]

¹¹⁰ Ibid. s.5

¹¹¹ Ibid. s.13

4.3 KPMG

KPMG:s kommentar till CP 3 var att de stödde Baselkommittén och Basel II-förslaget. De ansåg att förslagets framtida medgång skulle bero på överensstämmande, effektiv och praktisk implementering av Basel II hos institutionerna men även underlättande övervakning för tillsynsmyndigheterna.¹¹²

KPMG föreslog olika saker under pelare tre som Baselkommittén kunde reflektera över. Något som Baselkommittén behövde titta närmre på var överlappningen mellan rapporteringen som krävs enligt den tredje pelaren och den som krävs enligt International Financial Reporting Standards (IFRS). Ytterligare förslag från KPMG var att Baselkommittén kunde fundera på minimumstandards för värderingen av separat rapportering under den tredje pelaren och hur företagen kan bevisa att den har utarbetats enligt standarderna.¹¹³

KPMG höll med om att vart land skulle bestämma och införliva de regler som bäst var anpassade till landet och dess banksystem. Dock ansågs de att inkonsekvent implementering av Basel II mellan länderna skulle minska kommitténs avsiktliga mål väsentligt. Därför uppmuntrade KPMG Baselkommittén att fortsätta arbeta för att uppnå mer konsekventa antaganden i de olika rättsskipningar där Basel II skulle appliceras. En ökad delgivning av information mellan länder hjälper även det att lösa problemet med konsekvens. KPMG påpekade i sina kommentarer att det var värt att komma ihåg att ett företag som effektivt sammanställer alla tre pelare troligtvis får samma behov av kapital oavsett vilken metod företaget använder sig av under pelare ett. På grund av detta torde företagen uppmuntras till att fokusera på en kombination av pelare ett, två och tre istället för att enbart fokusera på krävda beräkningarna under pelare ett.¹¹⁴

För företag kommer Basel II fortsätta begära att de konsoliderar uppgifter för både pelare tre och för finansiella rapporter. KPMG anser att om avslöjanden görs i finansiella rapporter måste hänsyn tas till hur finansiella regelverk och konsolideringsregelverk kan bli mer samstämmiga, så att informationen som ges är konsekvent. Om informationen som ges inte är konsekvent blir det alltför kostsamt för färdigställaren och alltför komplex för läsaren.¹¹⁵

4.4 Standard & Poor's

Standard & Poor's hade en del kommentarer kring pelare tre och framförallt kommentarer om marknadsdisciplinen. De anser att ökad rapportering är en väsentlig del av ökad tillit till regleringen gällande bankernas internriskmättningsprocesser och som bestämmande faktor vid reglerat kapitalbehov. De rekommenderade rapporteringarna kommer att öka kunskapen hos de sofistikerade marknadsdeltagarna, men även förbättra förståelsen av riskmanagement policys och riskprofiler hos de rapporterade institutionerna. De anser att rapporterandet kommer att bli extremt hjälpfullt för majoriteten av institutionerna men främst för de banker där aktiviteten för risk i kapitalmarknaden är som störst. Vidare anser Standard & Poor's att förtroendet för riskmättningskraven borde möjliggöra för institutioner att kommunicera deras riskprofil och praxis, samt underlätta dialogen mellan bankchefer och det analytiska samhället.¹¹⁶

---

¹¹² KPMG, *Response to consultative documents*, 2003, s.2 [www]

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Ibid. s.5

¹¹⁵ Ibid. s.9

¹¹⁶ Standard & Poor's, *Response to the consultative paper*, 2003, s.14 [www]

Standard & Poor's anser att mer information om prestationsförmågan hos interna riskmätningssystem borde rapporteras. De anser att det finns en alltför stor variation mellan bankerna och deras kapacitet samt vilja att dela med sig av informationen. Genomsynen av interna mätningssystem är avgörande för fördragets framgång och trovärdighet. Standard & Poor's rekommenderar ett rapporteringsramverk som används av externa kreditanalytiker och att arbetet med rapporteringen från större banker borde accelereras. Starkare rapportering av utförandet av intern kreditanalys kommer att underlätta för marknadsdeltagare att bedöma den innersta kreditkunnigheten hos de rapporterade institutionerna. Rapporteringen hjälper även att utveckla säkerhets- och risköverlåtelseaktiviteter, den är också avgörande för benchmarking-övningar som bankerna är engagerade i.¹¹⁷

Standard & Poor's är oroade över den "vanlige" investerarens förmåga att använda sig av och analysera den nya informationen som ges av bankerna, men de anser att ökad rapportering överlag är bättre för marknaden. Dock finns det, enligt Standard & Poor's, en risk att investerare blir överväldigade av mängden information samt dess komplexitet, detta kan i sin tur komplicera bankernas riskprofil. I värsta fall kan kvantiteten av uppgifter missleda investerare eftersom bedömningar av riskportföljer baseras till viss del på begränsad historisk data.¹¹⁸

4.5 Bank of America

Bank of America hade några kommentarer angående pelare tre och överdrivna krav på rapportering. Bank of America stödjer Baselkommitténs värderingar om att det är viktigt med marknadsdisciplin och att rapporteringen har en viktig roll vad gäller effektivitet vid implementeringen av förslagen. Dock anser de att risken för missuppfattning av informationen samt det ökade arbetet för distributionen av informationen överväger det potentiella syftet. Transparens nås bättre om informationen som ges är tydlig, istället för att publicera stora mängder data. Att publicera data utan insikt kan vara farligt och det kan undergräva säkerheten och framförhållningen hos bankerna vid stressade marknadsförhållanden. Bank of America lyfter fram att många saknar djupet och bredden för att analysera och förstå informationen som ges av institutionerna. Med den större mängden data blir det svårt att få fram det väsentliga och kanske kommer det även dras olämpliga slutsatser. Bank of America tror att syftet med ökad mängd information på marknaden kommer ge problem bl. a. genom att det ökar chansen för missuppfattningar och motstridigt beslutsfattande hos investerare. Deras lösning på dessa problem är att Baselkommittén ska identifiera en mindre mängd nyckeltal som lämpligen förmedlar bankernas riskprofil. Övriga uppgifter ska vara upp till bankerna att avslöja beroende på kraven från deras investerare, vikten av informationen och den ekonomiska miljön vid tidpunkten.¹¹⁹

---

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ Ibid. s.15

¹¹⁹ Bank of America, *Basel Committee on Banking Supervision: Third Consultative Paper "The New Basel Capital Accord"*, 2003, s.10 [www]

4.6 International Monetary Fund

Den Internationella Valutafonden (IMF) anser att valmöjligheterna vid införandet av Basel II i flera länder kan leda till ett ojämnt spelväg. Konkurrensrubbnings mellan institutioner kan framkomma efter olikheter i implementeringen av förordningen. Även nationella olikheter i redovisningsstandarder kan leda till ett ojämnt spelväg. Detta kan i sig leda till att kapitalberäkningar blir inkonsekventa och icke jämförbara även under Basel II.¹²⁰

IMF hade även några kommentarer om pelare tre och tillsynsprocessen. De anser att det är extremt viktigt att länderna som ska implementera Basel II redan har ett solitt grundsystem och regler för tillsyn. Detta intensifierar ländernas kapacitet att implementera Basel II. Enligt IMF kommer det att behövas en förbättring av tillsynsmyndigheternas tekniska tillsynsskicklighet. Vidare måste det internationella samhället vara beredd att tillhandahålla behövlig hjälp under och efter implementeringen.

Vad gäller rapporteringen och den generellt accepterade kvartalsrapporteringen till tillsynsmyndigheten anser IMF att kvartalsrapporteringen är att föredra. Den rapporterade informationen är mer användbar om den även följs av intäcks- och balansresultat. Vidare anser IMF att den rapporterade informationen förstärks om den harmoniseras med underliggande redovisningsstandarder. Med detta menas att koncepten och definitionerna som används vid beräkningar även de ska rapporteras för att möjliggöra eventuella jämförelser mellan banker och länder. Eftersom den rapporterade informationen troligtvis kommer ha signifikant påverkan på marknaden ökar kraven på bankerna och tillsynsmyndigheternas roll och ansvar för informationens kvalitet och riktighet. IMF föreslår därför att tillsynsmyndigheter och bestämmande organ explicit bör tilldelas ansvar för kontroll att informationen från bankerna är tillförlitlig. Tillsynsmyndigheterna bör ges makt att utdela straff till följd av ofullständig, missledande och falsk rapportering.¹²¹

Avslutningsvis anser IMF att Baselkommittén bör överväga att ta på sig uppgiften att bevara en databas med de olika metoder som används bland de olika bankerna och länderna. På så sätt underlättas framtagningen av information och jämförelser mellan olika styrningar och ansatser.¹²²

---

¹²⁰ International Money Fund, *IMF Staff comments on the April 2003 Consultative Paper (CP3) on the New Basel Capital Accord (Basel II)*, 2003, s.6 [www]

¹²¹ Ibid.

¹²² Ibid. s.8

4.7 Sammanfattning

En kort sammanfattning av vilka åsikter som har tagits upp i debatten:

- Att fortsätta sträva efter konsekvent redovisning mellan länderna
- Förbättrad överensstämmelse leder till lika konkurrens, bättre jämförelser över gränserna, reducerar rapporteringsbördan och förstärker effektiviteten hos den tredje pelaren.
- Om informationen som ges inte är konsekvent blir det kostsamt för färdigställaren och alltför komplex för läsaren
- Risk att investerare blir överväldigade av mängden information samt dess komplexitet som i sig kan komplicera bankernas riskprofil
- Konkurrensrubbnings mellan institutioner kan förekomma efter olikheter i implementeringen av förordningen
- Tillsynsmyndigheterna bör ges makt att utdela straff till följd av ofullständig, missledande och falsk rapportering.

I debatten har det tagits upp att myndigheterna överlag är nöjda med Basel II och dess syfte. Det finns dock några saker som kan förbättras på alla tre pelarna. Kommentarer om eventuella problem, förbättringar och lösningar i den sista pelaren, pelare tre, har redovisats i första hand. De flesta kommentarer som har givits är att rapporteringen kontinuerligt kan förbättras. Vissa anser att är rapporteringen är överväldigande och komplex för mottagaren, men det föreslås även att rapporteringen ska öka genom att mer rapporteras om tillvägagångssätt och vilka metoder bankerna har använt sig av. Många kommentarer har också givits om hur den internationella genomsynen kommer att förändras. Så länge rapporteringen är konsekvent kan jämförelsen mellan länder underlättas, dock återstår problematiken att det är upp till vart land och var bank att tolka Basel II fördragen och detta leder till försämrade förhållanden för jämförelse. I nästa kapitel redogörs det för vad bankerna i Sverige tycker om Basel II och vilka effekter de nya reglerna har på redovisningen och rapporteringen.

I detta kapitel redogörs för vad de sex bankerna, Finansinspektionen samt Riksbanken har för åsikter om Basel II och dess effekt på bankernas redovisning och rapportering. Efter önskemål från bankerna redovisas inte vilken bank som sagt vad, utan de olika åsikter som framkommit under intervjuerna redogörs ur ett helhetsperspektiv. Kapitlet avslutas med en sammanställande tabell och en sammanfattning av kapitlet.

5.1 Åsikter om syftet med Basel II

”Huvudsyftet med de nya reglerna är att åstadkomma en bättre genomlysning och hantering av risker och därmed ökad stabilitet i det finansiella systemet.”¹²³

Alla banker vi har pratat med tycker att syftet med de nya reglerna är bra och att reglerna lever upp till syftet. En av bankerna sa att om man tittar på situationen som uppstod i början av 1990-talet med ganska stora förluster så berodde det till stor del på att bankerna inte hade kontroll över sina risker efter den avreglering som skedde i mitten och slutet av 1980-talet. Bankerna visste inte hur de skulle bära sig åt för att låna ut så mycket pengar på en och samma gång. Följden blev att de lånade ut alldeles för mycket pengar till alldeles för få låntagare. När dessa sedan inte kunde betala blev förlusterna väldigt stora. Ett annat problem var också att genomlysningen på marknaden var alldeles för dålig. Det gick inte att läsa en årsredovisning och förstå hur bankens riskuppbyggnad såg ut och bankerna kunde inte heller själva, internt, ha kontroll på hur deras riskuppbyggnad såg ut. Systemutvecklingen hade inte alls hängt med efterfrågan på krediter. De nya reglerna är väldigt tydliga, bankerna måste egentligen publicera allting. Bankerna måste ha system som klarar av att följa upp de nya reglerna, så syftet enligt bankerna är bra och borde innebära ökad stabilitet i systemet.

En åsikt är att det är positivt att samtliga aktörer på marknaden, stora som små, omfattas av samma regler och genomlysning. Det är bra att lägre risk ger lägre kapitalkrav, det var för mycket schablonberäkningar tidigare. Sen finns det alltid barnsjukdomar med nya regler, till exempel hur vissa regler ska tolkas och bankerna ska komma överens med Finansinspektionen (FI) om tolkningarna. Dock har företagen inte riktigt sett hur reglerna fungerar eftersom de ännu är så nya. Uppfattningen är dock att de kommer att ge bättre stabilitet och genomlysning men att vi får vänta och se.

Ytterligare en åsikt är att reglerna gör riskberäkningarna mer detaljrika. Tidigare var det säkerheterna som styrde vilka som fick krediter, nu är det återbetalningsförmågan. Troligtvis är det stora företag som varit med och påverkat vid framtagningen av de nya reglerna eftersom det främst gynnar dem.

---

¹²³ FI, *Företagens interna kapitalutvärdering – att bedöma kapitalbehovet under Basel II*, 2005, s.2 [www]

Det har också framkommit åsikter om att Basel I och Basel II har samma grundsyfte och syftet med att gå över till Basel II är att få riskkänsligare regler där varje bank säljer varje kredits risk och på så sätt motiverar ett kapitalkrav för just den krediten. Syftet med regelverket är bra men det är möjligt att genomföra det först nu. Det krävs enormt stora datamängder för att kunna hantera och analysera alla risker en bank har. Det är avancerat att få till strukturen rent datamässigt. Allmänheten måste lita och tro på att det är stabilitet i det finansiella systemet, annars vågar de inte utföra några betalningar eller sätta in pengar på banken. Det måste finnas en buffert hos bankerna som kan täcka oförväntade, stora förluster, och det är precis vad de nya reglerna handlar om, att få ett säkert, stabilt system.

FI säger att de nya reglerna lever upp till syftet med Basel II vad gäller bättre genomlysning och hanteringen av kreditrisker, reglerna ger bättre metoder för detta. Det är dock för tidigt att säga någonting om stabiliteten i det finansiella systemet eftersom reglerna är så pass nya. Åsikten om att det är för tidigt att säga något om stabiliteten delas av bankerna.

5.2 Implementeringen

Två av bankerna säger att de redan var på väg i den riktningen som Basel II innebär, men att utvecklingen inte skulle ha gått lika snabbt om regelverket inte hade kommit. De skulle inte heller ha kunnat genomföra alla förändringar eftersom det gamla regelverket inte tillät det. De flesta banker har arbetat med implementeringen av de nya reglerna i 3-5 års tid. Några började titta på vad det skulle innebära för bankerna runt år 2000 då de första utkastet till Basel II presenterades. Andra började när reglerna var fastställda, medan en bank inte började sitt arbete förrän 2005. Denna bank har valt att inte använda sig av IRK-metoden, detta eftersom de är en liten bank med begränsade resurser. De vill istället vänta och se hur det hela utvecklar sig, om det är något som är värt att satsa resurser på eftersom det i nuläget inte går att se hur reglerna och metoderna fungerar i praktiken.

För bankerna har implementeringen inneburit en hel del förändringar. Det har bildats en central riskfunktion som hanterar kreditrisk men även övriga risker. Detta är en funktion som för 5-6 år sedan inte fanns i svenska banker, men numera har alla banker en funktion för kontroll och hantering av risk. Denna funktion är ansvarig för stora delar av regelverket, vad som ska göra enligt FFFS och så vidare. Arbets sättet i bankerna har förändrats rätt så drastiskt. Tidigare satt kredithandläggaren mitt emot den som skulle låna pengar och försökte bedöma om det var en reliabel person eller inte. Så gör man inte längre utan riskberäkningsmodeller används i väldigt stor utsträckning, både för privatpersoner och för företag. Inslaget av modeller har ökat och kommer också att fortsätta öka. Dels för att visa vilken sannolikhet som finns för att kunden blir insolvent, dels för att visa hur mycket pengar banken förväntas förlora om kunden inte kan betala. Detta innebär att kreditprocessen blir alltmer automatiserad och det finns stora besparingar att göra för bankerna i dessa processer. Framför allt för banker som har stora kontorsnät.

Med anledning av den nya riskkontrollfunktionen har ett par banker anställt ny personal. Det är bland annat systemtekniker, statistiker, modellerare och personer som är duktiga på ekonometri. Det krävs nya, stora informationssystem och modeller för att klara av kraven i Basel II, särskilt om bankerna arbetar med IRK-metoden. Bankernas största problem har varit att samla in all information och få systemen att fungera på ett tillfredställande sätt. Det har varit ett tidskrävande arbete, särskilt för de banker som har utländska filialer med olika tidszoner och valutor.

En bank illustrerar detta på ett bra sätt genom att säga att *”de flesta banker har en systemspaghetti där informationen är lagrad på olika sätt med olika definitioner”*. Att utbilda all relevant personal i de nya reglerna har också varit ett problem. Dels att komma underfund med vilka som behövs utbildas, dels under vilken tidsperiod och hur mycket utbildning som krävs.

Ytterligare ett problem är att stora förändringar också medför stort motstånd. Människan är av naturen en varelse som tycker om rutiner, om dessa ändras uppstår en organisatorisk tröghet. Detta är något bankerna måste arbeta med. Har en bank 600 kontorschefer som är vana att ha en hög grad av frihet i sitt arbete och istället implementerar en modell för hur kreditgivning ska hanteras, är det självklart de kommer att uppleva det som en inskränkning. Här borde det vara lättare för mindre aktörer, som arbetar med Internet och telefon som kanaler, att genomföra förändringen. Därmed är det inte sagt att det är lätt för dessa aktörer.

FI skiljer på de banker som använder sig av IRK-metoden och de som inte gör det. I IRK-bankerna har det skett en förbättring internt och de har fått bättre metoder för mätning av risk. När det gäller de övriga bankerna är det svårt att säga vilka förändringar som skett eftersom det fanns en schablonmetod redan tidigare som inte var så olik den nya schablonmetoden. Dock måste även dessa banker göra en intern kapitaltäckningsvärdering så det bör ha skett en förbättring när det gäller riskmätning och riskkontroll även hos dessa företag. FI har haft problem med att tolka det nya direktivet eftersom det är både omfattande och komplicerat. I arbetet med att tolka direktiven har FI haft ett nära samarbete med andra tillsynsmyndigheter, främst de nordiska.

Efter implementeringen har det inte uppstått så många problem. Vissa små problem som ingen förutsett har uppstått men det är inget att hänga upp sig på enligt bankerna. Det verkar som att bankerna har varit väl förberedda på vad de nya reglerna innebär och de har förberett sig väl. Ett par banker har dock sagt att de har haft större problem med datahanteringen än vad de trott, att den blev mer omfattande och modellerna mer komplicerade än vad de förutspått.

5.3 Fördelar och nackdelar med de nya reglerna

Fördelarna med de nya reglerna är att de ger en mer sofistikerad syn på risk än tidigare regler gjort. Det är positivt med ny genomlysning av riskerna. Om bankerna har en välskött kundportfölj med låg risk får de fördel av det. Genom att veta exakt risk för varje portfölj ger hög risk en större kapitaltäckningskostnad och vice versa vid låg risk. Risken speglar kapitaltäckningsbehovet på ett helt annat sätt än tidigare. Enligt bankerna är det positivt att det egna kapitalet kan minskas genom noggrannare analys av kunderna. Tidigare var det mer styrt av hur stora krediterna var, nu är det mer styrt av hur bra eller dålig kundens återbetalningsförmåga är.

Det är också en fördel att det är ett europeiskt regelverk. För de banker som har verksamhet utanför Sverige blir dessa mer likartade och mer jämförbara. Marknaden blir också bättre prissatt och reglerna blir mer enhetliga samt visar risknivåer på ett tydligare sätt.

Nackdelarna är att regelverket är ganska komplicerat och svårt att kommunicera, dels internt men också externt, till ägare, kunder och investerare. Det finns risk för att byråkratin ökar och det tar väldigt lång tid med alla avancerade beräkningar. Den detaljerade rapporteringen som följer med kraven tar även den lång tid och lägger kanske onödiga kostnader på bankerna.

En bank menar att FI inte varit tillräcklig förberedd på de nya reglerna. ”Regelverket syftar till att bankerna ska hålla kapital mot de faktiska riskerna de har. Det innebär för de flesta svenska banker, och i synnerhet för de som har mycket utlåning mot pant i fastigheter, att kapitalbehovet minskar rätt så radikalt. De svenska bankerna har helt enkelt mindre risker än vad man tidigare tyckt att de hade. För FI innebär det här att det kommer att komma ut väldigt mycket kapital på marknaden och banksektorn kommer då enligt FI att bli underkapitaliserad. Detta vill de motverka, vilket ju också är deras uppgift, att se till att banksektorn är stabil, genom att rucka lite på regelverket. De lägger in golv, marginaler och orealistiska stressscenarier”. Detta har upplevts som negativt av någon bank men reglerna har precis införts och övergångsperioden är tre år, utvecklingen kommer att fortsätta. Just nu upplevs dock situationen som dålig av några banker medan några banker inte tycker det finns några nackdelar med Basel II.

FI anser att fördelarna med Basel II är att det kommer att innebära att riskerna mäts bättre och ger ökad medvetenhet om de olika riskerna hos bankerna. Nackdelarna är att det är ett så otroligt omfattande och komplicerat regelverk, det är inte lätt att komma in i det hela.

5.4 Extern och intern rapportering samt redovisning

Bokföringsmässigt påverkar inte Basel II bankernas redovisning alls. Redovisningen styrs av svensk lag som nästan helt baseras på internationella regler, främst International Accounting Standards (IAS), som gäller både banker och andra företag. Redovisningen av olika tillgångar i en bank blir inte annorlunda för att Basel II börjar gälla.

Bankernas intressenter är tillsynsmyndigheten som är FI, ägare och investerare. Även olika ratinginstitut, analytiker och journalister kan ses som intressenter likväl som allmänheten. Den externa rapporteringen till FI har förändrats väldigt mycket. IRK-bankerna rapporterar varje kvartal och schablonbankerna likaså. Alla banker rapporterar på samma blankett, denna är dock indelad i olika avsnitt och bankerna fyller endast i de avsnitt som är aktuella för den egna banken. Det är alltså inte frekvensen på rapporteringen som ändrats utan innehållet i den. Schablonbankerna rapporterar till FI i den nya kapitaltäckningsrapporten medan IRK-bankerna rapporterar bland annat riskbelopp, förväntade förlustbelopp, antal och volymer per riskklass m.m. Innan rapporterade bankerna ytterst lite om sina kreditrisker, nu ska de visa allt från vilken information de har använt, hur modellerna fungerar, till vilka riskexponeringar de har. Rapporteringen kommer vara mycket omfattande i årsredovisningarna när dessa kommer ut för räkenskapsåret 2007, denna rapportering bottnar dock i upplysningskraven i pelare tre och inte i kvartalsrapporteringen. Det som rapporteras ut kommer antagligen vara alltför avancerat för gemene man att förstå och ta in, men för analytikerna kommer det bli lättare att se vilket kapitalbehov just den specifika banken har. De banker som har filialer utomlands måste även rapportera till det landets tillsynsmyndighet.

Den interna rapporteringen är, enligt de flesta bankerna, den som förändrats mest. Rapporteringen sker uppåt i organisationen och de främsta intressenterna inom organisationen är ledning, styrelse samt chefer på olika nivåer. Det viktigaste syftet med den interna rapporteringen är att ge information för styrning och beslut för verksamheten. Personer på olika ledningsnivåer och olika ansvarsområden kan genom rapporteringen se hur deras område/avdelning ligger till gällande kreditrisker och kapitaltäckningskostnader. Även om det blir en mer centraliserad styrning genom att rapporteringen går uppåt kommer styrningen även att bli mer detaljerad för varje nivå eller avdelning i organisationen. Innehållet i den interna rapporteringen har också förändrats.

Det som tidigare bara tänktes ska nu skrivas ner och dokumenteras på papper eller i datorn så att det går att följa rent statistiskt. *”Det som man tidigare haft i bakhuvudet, ska nu istället skrivas ner för att sammanställas och dokumenteras på lokal nivå.”*

FI tar in fler uppgifter från bankerna än tidigare. Rapporteringen är mer omfattande och det beror på att reglerna täcker fler områden. Det beror som ovan nämnts också på vilken typ av bank det är samt vilken riskberäkningsmetod de använder. De som drabbas hårdast är de som använder IRK-modellen. Den kvartalsvisa rapporteringen sker på blanketter som är cirka 250 sidor långa. När det gäller omfattningen av rapporteringen är det för de som använder schablonmetoden knappast någon skillnad mot tidigare.

5.5 Riskbedömningsmetoder

Alla banker, i vår undersökning, utom en använder sig av IRK-metoden vid riskberäkning. IRK – metoden används vid riskberäkningar för hushåll samt företag. Övriga metoder som används är grundläggande metod och schablonmetoden. Av de banker som använder IRK-metoden, har alla ambitionen att använda sig av IRK så mycket som möjligt. Så fort de har samlat ihop tillräckligt mycket information om en riskgrupp kommer de att gå över till IRK-metod på denna grupp.

Fördelaren med IRK-metoden är att den ger en mer sofistikerad syn på risk. Riskkänsligheten speglas i fler variabler som banken själv får uppskatta. Det går också att beräkna ett riskavvägt resultat som kan läggas fram för marknaden. Det gör det lättare att jämföra hur de olika bankerna står sig mot varandra. IRK visar bankens verkliga risker, exempelvis har ett villalån en låg risk eftersom det är det sista en kund slutar att betala vid insolvens. Nackdelarna med IRK är att den är ganska komplicerad och svår att kommunicera. Ju fler riskparametrar banken tar fram desto större rapporteringskrav får de. Det är ett ganska stort underhållsarbete med alla modeller. Enligt FI är fördelen med IRK att metoden är mer rättvisande gällande riskberäkningar. Nackdelarna är att den kräver mycket mer vad gäller datasystem och kompetens hos bankerna. Det är mycket jobb som måste genomföras bl.a. med att validera systemen.

Fördelarna med schablonmetoden är att den är lättare att implementera än IRK. Det finns en möjlighet att gå mot mer avancerade metoder när det finns mer kunskap om hur metoderna och reglerna fungerar i praktiken. Nackdelen med schablonmetoden är att kapitalkravet blir högre.

Alla bankerna i undersökningen, använder sig av schablonmetoden vid beräkning av de operativa riskerna. En bank svarade att de använder sig av omfattande kartläggning som grund, med fokus på de större riskerna. Incidentrapportering hjälper till att lokalisera de operativa riskerna, dessa arbetas sedan igenom och åtgärder sätts in för att minimera riskerna. En annan bank arbetar mycket med självutvärderingar från de olika avdelningarna, för att öka riskmedvetenheten och på så sätt lägga om sitt arbete för att minska risken att något ska hända. De arbetar med att samla in information i en databas där informationen relateras till operativa risker för att kunna hitta mönster och avvikelser som t.ex. bedrägerier. Stresstester av datasystemen förekommer hos några banker. Utbildning av personal och aktivt arbete för att minska rånrisken och risken för misstag likaså.

5.6 Kontakten mellan Finansinspektionen och bankerna

Kontakten mellan FI och bankerna har mer karaktär av ett samspel myndigheten och bankerna emellan än ett kontrollförhållande. Vid utarbetandet av reglerna har bankerna fått komma med synpunkter och i många fall har detta inneburit att FI ändrat reglerna. IRK-bankerna har haft en väldigt intensiv kontakt med FI under själva ansökningsprocessen, det har klingat av lite men den är fortfarande ganska tät. Det tog ett tag innan ansökningarna blev godkända. Varje bank får ett eget team på FI som kontrollerar deras modeller, riskberäkningar och kapitaltäckningsberäkningar, detta krävs för att få fortsätta använda IRK-modellen. En bank säger *”Vi har haft väldigt mycket med dem att göra och det har vi fortfarande. Jag ska inte säga att det är en kollegial samtalston men vi har en naturlig och löpande kontakt med dem”*. En annan bank säger *”taxibolagen i Stockholm tjänar mycket pengar på oss och Finansinspektionen, vi besöker varandra flera gånger i veckan”*.

Enligt FI kan bankerna ta kontakt med dem på olika sätt. Det enklaste är att de ringer eller mailar in enkla frågor som personalen på FI kan besvara direkt. Bankerna kan också skicka in skriftliga frågor med post. Detta sätt är lite mer formellt eftersom chefen oftast har skrivit under pappret. Det kan också vara lättare att träffas personligen för att diskutera frågor som uppkommit än att svara per telefon eller mail, detta kallas för bilaterala möten. FI kan göra formella undersökningar hos bankerna då de besöker dem och gör granskningar, t.ex. titta på bankernas kapitaltäckningsrapportering, se att de verkligen har rapporterat rätt. Det finns också mer informella kontaktsätt som informationsmöten där alla som är intresserade får komma och lyssna. Förra året hade FI många informationsmöten om Basel II. Ibland har FI möten med olika branschorganisationer, exempelvis Bankföreningen, som sedan för informationen vidare till sina medlemmar. FI försöker att ha ett gott samarbete med alla aktörer.

5.7 Riksbankens synpunkter

Basel II har stor påverkan på bankernas rapportering dels till myndigheterna, dels deras publika rapportering. Basel II är indelat i tre så kallade pelare och pelare tre kallas för ”disclosures”, se avsnitt 2.2.2. Här ställs det upp minimikrav på vad bankerna ska rapportera regelbundet till allmänheten och dessa krav är betydligt mera långtgående än vad som hittills krävts. Det gäller främst rapporteringen om hanteringen av bankens kapital och av dess olika risker. Det ska vara både kvantitativ och kvalitativ information. Den kvalitativa informationen kan gälla bankens strategi för att skaffa och upprätthålla tillräckligt kapital i krissituationer; och bankens styrformer för riskhanteringen. Den kvantitativa informationen kan exempelvis gälla kapitalets storlek vid olika tidpunkter uppdelat på olika kapitalslag (aktier, s.k. hybrider och innovativt kapital, efterställda lån osv.) eller detaljinformation om riskerna. Rapporteringen ska ske regelbundet. Vissa rapporter så ofta som var tredje månad, andra per halvår eller helår.

Tanken bakom pelare tre är, enligt Riksbanken, att om analytiker, journalister och allmänheten får bättre insyn i banken så kan de reagera tidigare. T.ex. sälja sina aktier eller ta ut sina pengar, och därmed påverka bankens ägare och ledning att lägga om en misslyckad styrning innan det är för sent och banken kommit i verkliga problem.

Både FI och Riksbanken är medlemmar av Baselkommittén där de nya reglerna tagits fram. Inom Europa sker Basel II-arbetet i Committee of European Banking Supervisors (CEBS) där också både FI och Riksbanken är medlemmar. Riksbanken och FI samarbetar dels i deras arbete i Baselkommittén och i EU och dels löpande i Sverige.

De nya reglerna har påverkat Riksbanken på så sätt att de ger ny och bättre information om bankrisker, som de analyserar i deras löpande stabilitetsarbete. De tycker det är bra att bankernas risker mäts och hanteras på ett mera avancerat och effektivt sätt än tidigare, detsamma gäller bankernas kapital.

Riksbanken ska enligt Riksbankslagen ansvara för "*ett effektivt betalningsväsende*" vilket bland annat betyder att banksystemet ska vara stabilt. De analyserar kontinuerligt bankernas risker och lönsamhet och har kontakter med dem om dessa frågor. Riksbanken kan inte se några större förändringar i bankernas verksamhet efter införandet av de nya reglerna, det är för tidigt att uttala sig om. Däremot ser de uppbyggnaden av modeller och processer för att mäta, rapportera och hantera risker.

5.8 Sammanställning av empirin

Tabell 1. Sammanställning av empirin

	Bank A	Bank B	Bank C	Bank D	Bank E	Bank F	Riks-banken	FI
Frågor: Syftet								
Vad tycker ni om syftet?	Bra	Bra	Lov-värt	Bra	Bra	Bra	Bra	Bra
<i>Bättre genomlysning</i>	Ja	Ja	För tidigt	~	Ja	Ja	Ja	Ja
<i>Bättre stabilitet</i>	För tidigt	Ja	För tidigt	~	Ja	Ja	Ja	För tidigt
Basel II								
Hur länge arbetat med implementeringen?	ca 4-5 år	ca 3-4 år	ca 7 år	ca 2 år	ca 5-6 år	ca 4 år	~	1994, tog fram förordning
Vad har implementeringen inneburit? <i>Organisationsförändringar</i>	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	För tidigt	Ja (för bankerna)
<i>Nyanställningar</i>	Ja	Ja	Nej	Nej	~	Nej	För tidigt	Ja (för bankerna)

<i>Utbildning</i>	Ja	Ja	~	~	~	~	För tidigt	Ja (för bankerna)
<i>Ändrat datasystem</i>	Ja	Ja	Ja	~	Ja	~	För tidigt	Ja (för bankerna)
Vilka problem har uppstått? <i>Tolkningsproblem</i>	Ja	Ja	Nej	Nej	~	~	~	Ja
<i>Omfattande vad gäller tid och arbete</i>	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	~	Ja	Ja
<i>Omfattande vad gäller information</i>	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	~	Ja	Ja
Vad är positivt med reglerna? <i>Tydliggör riskerna</i>	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
<i>Mer enhetligt</i>	~	Ja	Ja	~	Ja	~	Ja	~
	Bank A	Bank B	Bank C	Bank D	Bank E	Bank F	Riks-banken	FI
Redovisning/ rapportering Har redovisningen förändrats pga Basel II?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Till vem rapporterar man, angående Basel II? <i>Rapporterar internt</i>	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	~	Ja
<i>Rapporterar externt</i>	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	~	Ja
Har rapporteringen förändrats? <i>Intern</i>	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja (för bankerna)	Ja (för bankerna)
<i>Externt</i>	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja (för bankerna)	Ja (för bankerna)
Vilken riskbedömningsmetod används?	IRK	IRK	IRK	ej IRK	IRK	IRK	~	~
Nära kontakt med FI?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja (med bankerna samt RB)

(* För tidigt = För tidigt att uttala sig om)

5.9 Sammanfattning

Bankerna är positivt inställda till Basel II och anser att syftet är bra och värt att sträva efter att uppnå. Vägen dit har dock varit väldigt omfattande för bankerna vad gäller tid och informationsinsamling. De har även lagt ner mycket tid för att systematisera all den nya informationen som nu finns nedskrivet och inte enbart i huvudet på någon anställd. Rapporteringen har förändrats oerhört för de banker som har fått ett godkännande att använda sig av IRK-metoden. Rapporteringen är mer omfattande både i hur mycket som rapporteras och vad som rapporteras. De flesta ser den omfattande rapporteringen som positiv och att fördelarna överväger nackdelarna. Basel II och den ökade rapporteringen gynnar inte bara bankerna utan även allmänheten, aktieägarna, investerare, ledningen, branschen med flera. Bankernas åsikter måste analyseras och kopplas till de akademiska synpunkterna och debatten för att kunna besvara uppsatsens syfte. I nästa kapitel besvaras forskningsfrågan och uppsatsen teoretiska bidrag redovisas.

~ SLUTDISKUSSION ~

I detta kapitel kommer forskningsfrågan besvaras. Därefter kommer studiens teoretiska bidrag gås igenom och kopplas till empirin. Detta kapitel kommer även att tillhandahålla reflektioner om slutsatserna samt ge förslag till fortsatta studier.

6.1 Forskningsfrågan besvaras

Hur har bankernas redovisning och rapportering påverkats av Basel II?

Efter att ha gått igenom och samlat in information från olika källor; intervjuer, hemsidor, debatt och artiklar går det att besvara forskningsfrågan kortfattat genom att säga att bankernas redovisning i sig har inte påverkats av Basel II. Däremot har rapportering påverkats, men i olika stor omfattning för de olika bankerna.

Som framkommer av intervju svaren i kapitel fem har redovisningen inte förändrats något efter implementeringen av Basel II. Därför väljer vi att i fortsättningen endast besvara hur rapporteringen har förändrats. För att förklara detta närmre får vi gå tillbaka till litteraturkapitlet där två olika metoder för beräkning av kapitalkrav för kreditrisk redovisades. Den ena metoden är schablonmetoden och den andra är IRK-metoden. Den sistnämnda metoden innebär att bankerna kan använda en egen intern riskklassificeringsmetod. IRK-metoden ska godkännas av Finansinspektionen innan bankerna får använda denna. I Sverige är det åtta banker som har fått ett godkännande av FI att använda sig av IRK-metoden. För dessa banker har rapporteringen förändrats väsentligt.

Det är både den interna samt den externa rapporteringen som har blivit mer omfattande. Där de anställda tidigare behöll sina tankar och erfarenheter vid riskbedömningar för sig själva, skrivs nu allting istället ner. *”Det som man tidigare har haft i bakhuvudet, ska nu istället skrivas ner för att sammanställas och dokumenteras på lokal nivå.”* Detta arbete har dock varit väldigt krävande och omfattande för alla banker. För att citera en respondent har det varit *”ett j-vla arbete helt enkelt”*.

Frågan man kan ställa sig är om den mer omfattande rapporteringen skulle ha skett oavsett om Basel II tillkommit eller inte. Man kan säga att Basel II fick igång bankernas rapportering både snabbare samt mer omfattande än vad som annars hade skett. Den externa rapporteringen har även den förändrats. Rapporteringen som ska rapporteras till Finansinspektionen är mer omfattande. Relationen mellan bankerna och FI är mer intensiv nu, kontakten dem emellan är mer frekvent. Dock verkar det inte som om att det ses som något negativt då respondenterna anser att det mer är ett samspel dem emellan, inte ett tvång.

Som nämnts ovan så har dock rapporteringens omfattning blivit olika stor för olika banker. Den största skillnaden märks bland de banker som tillämpar en egen IRK-metod. Dessa banker har under mars månad rapporterat för första gången till FI, en rapport på 250 sidor. För de andra bankerna, de som använder sig av schablonmetoden har det inte uppkommit några väsentliga rapporteringsförändringar. Detta kan anses som orättvist, att de större bankerna har bättre möjligheter att använda sig av en mer avancerad modell. De har dock de resurser som krävs för det omfattande arbetet med all datainsamling. För alla de banker som använder sig av IRK-metoden har det krävts mycket tid och arbete för insamling av data och uppgradering av datasystem. Detta hade kanske skett ändå, men då längre fram i tiden och utan tidspress. Vi tror dock att rapporteringen inte skulle ha skett i den omfattning som den sker idag.

Rapporteringen har inte endast blivit mer omfattande internt och mot FI. Efter Basel II har det även uppkommit förändringar i den externa rapporteringen till allmänheten. Detta för att fler intressenter ska kunna ta del av mer information. Som tidigare nämnts är den omfattande rapporteringen även riktad ut mot bland annat analytiker, journalister och investerare.

Om man skulle sammanfatta rapporteringsproblematiken som har uppstått under Basel II, så är de största problemen för bankerna arbetet med att samla in data och att det har varit stora mängder data som hanterats och systematiserats. Bankerna har jobbat med detta under flera års tid för att förbereda sig. Ett annat problem som har nämnts av respondenterna är att det är upp till var och en av bankerna att tolka direktivet och på så sätt uppstår det tolkningssvårigheter som inte alltid är helt konsekventa. När vi ställde frågan om Basel II lever upp till sitt syfte om att öka stabiliteten i det finansiella systemet så svarade några att det är det för tidigt att uttala sig om.

Som tidigare nämnts i litteraturgenomgången, innebär pelare tre att företagen ska förbättra sin rapportering mot allmänheten och marknaden. Pelare tre innebär också att bankerna ska ha en större öppenhet som leder till bättre genomlysning och transparens. Att rapporteringen har blivit mer omfattande är konstaterat. Frågan är om rapporteringen har blivit bättre. För bankerna kan det tänkas att rapporteringens omfattning och arbetet som har lagts ner har varit värt det. Nu finns det mer information för att fatta bättre beslut, som ständigt kan uppdateras och som är systematiserat. Det har under intervjuerna framkommit att eftersom bankerna kan fatta bättre beslut har detta lett till ett priskrig ute på marknaden där kunderna är vinnarna. Mängden data att arbeta med har alltså blivit större och till följd av detta har rapporteringen blivit bättre. Dock har mängden data kritiserats och på så sätt även rapporteringen. Under debatten tidigare i uppsatsen har man kunnat läsa att en del är kritiska över mängden data som är alltför komplex för, ”den vanlige investeraren”, som Standard & Poor’s uttryckte sig. Även om man med hjälp av Basel II vill ge möjlighet till en större mängd data för att utomstående ska kunna få en bättre inblick, så kan detta gå i baklås om informationen som ges är alltför komplex. För andra intressenter däremot kan mängden data som rapporteras vara till stor nytta. I debatten nämns en del intressenter som gynnas av den ökade informationsmängden, exempelvis de sofistikerade marknadsdeltagarna, bankerna, tillsynsmyndigheter, bankchefer och det analytiska samhället. Avgörandet om rapporteringen har blivit bättre kan bero på vem som är betraktaren och hur kunnig och insatt denne är.

Ett viktigt inslag i Basel II har varit att marknadsdisciplinen ska öka genom att kräva mer väsentlig och frekvent information från bankerna. Även om många ser det som positivt med den ökade mängden information så har en del kritik också tagits upp. I debatten har man kunnat läsa att Bank of Amerika ansåg att även om det är viktigt med marknadsdisciplin, så har det ökade arbetet för distributionen av informationen övervägt det potentiella syftet.

Enligt dem kan en bättre genomsyn uppstå om den data som ges är tydlig istället för omfattande. Än en gång handlar det om mängden data och vilka problem det innebär. För bankerna som har lagt ner mycket tid och arbetskraft kan det ändå vara värt det, nu när de har nått slutmålet. För den enskilde investeraren, som nämnts ovan, kan det framstå som onödigt arbete.

Förhoppningar om att Basel II ska leda till mer konsekvent och enhetlig rapportering mellan bankerna kan, som tidigare nämnts, inte alltid infrias på grund av tolkningssvårigheterna. Samma kritik i debatten har uppstått om en jämförelse länder emellan kan bli korrekt. Ta exempelvis en bank som har verksamhet i hela Norden där bankerna i vart land måste godkännas av respektive tillsynsmyndighet. Om Basel II tolkas olika i de olika länderna kan problem med enhetlighet uppstå.

6.2 Studiens teoretiska bidrag

Om ett påstående återkommer en längre tid inom organisationen och används av andra kan påståendet till slut bli fakta. Detta utan att de som använder sig av påståendet går tillbaka och kontrollerar att det stämmer. Det kan ske framförallt när det är mycket och tungt arbete som ligger bakom påståendet. Bankerna har jobbat hårt med att samla in information inför Basel II. Tidigare fanns kunskapen hos någon anställd men nu är det dokumenterat. Detta innebär att informationen lättare kan förmedlas och rapporteras för att i slutändan bli fakta. Den omfattande datainsamlingen och rapporteringen leder till att någon utomstående eller nyanställd snabbare och lättare kan sätta sig in i hur det ser ut på banken. Detta om inte informationen är så omfattande att det har blivit alltför komplex och är mer stjälpande än hjälpare. Basel II kan på så sätt anses skapa reda i oredan. Trots kritiken att påståenden kan bli fakta endast genom att det återupprepas och används i längre tid verkar inte bankerna tänkt på detta. Det kan bero på att bankerna var på väg åt samma håll som Basel II.

Som nämndes i avsnitt 2.3.2 är värdet på en tillgång kopplat till risk och avkastning. I redovisning mäts risk genom historiska sannolikheter. Som nämnts i ovanstående avsnitt kan påståenden bli till fakta det är inte säkert att dessa påståenden alltid är sanna. Genom Basel II kan det uppkomma nya påståenden om vad risk egentligen är. Det kan bero på att det är upp till bankerna att tolka reglerna och troligtvis skiljer sig tolkningarna åt. Dessa nya påståenden kan utmana redan etablerade sanningar om risk och helt ignorera de historiska sannolikheterna. Om den nya synen och de nya påståendena om risk blir allmänt accepterade bland annat genom implementeringen av Basel II, kan ny fakta uppstå. Eftersom vi lever i en föränderlig värld kan synen på risk förändras ute bland bankerna, detta förklaras tydligare i följande avsnitt.

Risk kan ses utifrån olika metaforer. De flesta av metaforerna speglade risk som något negativt, något som ständigt måste arbetas mot, som en sjukdom. Efter att ha varit ute och intervjuat har vi fått en bild av att risk är något som är accepterat. Risk ses som ett verktyg för att skaffa sig konkurrensfördelar, exempelvis vid prissättning. Ju mer verklighetstrogen risken är desto mindre kapital behöver bankerna ha. Basel II har inneburit en säkrare riskbedömning för bankerna och att riskinformation kan förmedlas på ett mer systematiserat sätt, som i sig kan leda till nya beslutsvägar. Trots det omfattande arbetet som har uppstått på grund av Basel II ses det som något positivt. Det verkar inte som om att risk ses som en fiende, en sjukdom, en exponering utan mer som en ”vän/lärare” något som man arbetar med, inte mot.

Wahlström tycker att Baselkommittén har arbetat fram de nya reglerna på ett sätt som gör att det inte går att komma med några förslag eller synpunkter på reglerna. Genom att publicera stödande dokument som CP 3 framförs vissa kommentarer till regelverket men det är inte säkert att alla kommentarer och synpunkter tas i beaktande. Att publicera stödande dokument till regelverket gör att det bekräftas av andra än Baselkommittén och blir då ett antagande som många tar till sig utan kritisk granskning. Som Latour och Woolgar skriver, ett antagande som upprepas många gånger av många personer blir till slut en sanning.

Regelverket bygger på riskmätning och detta görs med statistiska modeller. Dessa modeller ska vara kvantifierbara eftersom det ska fungera i hela organisationen. I avsnitt 2.3.5 står det om faran med att använda sig av enbart ett språk i en flerspråkig värld. Genom att endast använda sig av matematikens språk exkluderar man en stor del av befolkningen och då också en stor del av intressenter. En bank medger att rapporteringen externt inte kommer att vara till så mycket nytta för gemene man eller ”småspararen” utan vara värdefull för analytiker. En analytiker pratar matematikens språk och kan därför sätta sig in i vad rapporten egentligen innebär. De som genom användningen av endast ett språk blir uteslutna från bankvärlden kommer att bli beroende av analytiker för att ta beslut om vad de ska investera sina pengar i. Finns det risker med att låta analytiker, som egentligen framför sina egna åsikter, styra en större del av befolkningens investeringar? Inom företagen uppkommer det också en beroendesituation. Ledningen och de anställda som tidigare jobbat med riskhantering kommer nu att bli beroende av systemvetare och matematiker. Frågan är om dessa yrkesgrupper kan jobba ihop mot samma mål med samma medel. Om en modell inte stämmer, om riskerna som räknas fram av modellerna inte stämmer, vem får skulden? Är det matematikern som gjorde modellen, statistikern som tog fram bakgrundmaterialet eller riskhanteraren som bara godtog allt som modellen sa var sant. Att inte prata samma språk inom ett företag kan få ödesdigra konsekvenser.

6.3 Reflektioner över studiens slutsatser

Uppsatsens slutsatser kan ha påverkats av bankernas önskan att inte återge alltför mycket information. Eftersom varje bank tolkar reglerna på sitt sätt och har sin interna riskklassificeringsmetod vill de kanske inte förmedla några företagshemligheter. Svaren som gavs ger kanske inte en fullständig beskrivning av varje banks arbete med Basel II men då uppsatsen syfte var att undersöka förändringar i rapportering och redovisning är detta inte något problem. Dock kunde intervjufrågorna ha utvecklats mer så de gick djupare in på vad som egentligen rapporteras, hur rapporterna ser ut och vad de innebär. Frågorna kunde vidare ha kopplats mer till debatten och de akademiska artiklarna, detta är en reflektion så här i efterhand.

I debatten togs det endast upp de avsnitt i de kommentarer vi valt som hade med rapporteringen att göra. Andra åsikter i dessa kommentarer ansågs inte vara relevanta för uppsatsen syfte. Det fanns även kommentarer från andra organisationer som inte tagits upp i uppsatsen. Dessa kommentarer hade kanske kunnat bidra med andra reflektioner och slutsatser.

För att inte fastna i tekniska formaliteter kring hur företagen går tillväga för att beräkna kapitaltäckningen, enligt schablonmetoden respektive IRK-metoden, togs inte detta upp i uppsatsens litteraturavsnitt. Detta ansågs inte nödvändigt då syftet var att ta reda på vilka förändringar som uppstått i rapporteringen, inte vad som skiljer de olika metoderna åt. Dock kunde en mer ingående förklaring gjorts för att öka förståelsen för vad de olika metoderna innebär.

I början av uppsatsen var tanken att även rapporteringen av de operativa riskerna skulle undersökas närmre. Under uppsatsens gång har litteratur samt information från intervjuerna inhämtats om operativa risker, denna information har delgivits i uppsatsen. Mot slutet har dock denna information varit alltför snäv, grundläggande och ej tillräcklig för att besvara syftet, därför har de operativa riskerna uteslutits i slutkapitlet. Det är ett så pass omfattande ämne att det skulle kunna skrivas en hel uppsats om de operativa riskerna.

6.4 Förslag till fortsatta studier

Eftersom Basel II precis har börjat gälla kan det vara som så att problematiken med den nya rapporteringen inte är helt klarlagd än, nya problem kan komma att uppstå som fortfarande inte har upptäckts. Eftersom informationen är mer omfattande kan bankerna sinsemellan ha bättre koll på hur de andra bankerna går tillväga, detta kan kanske även leda till nya problem eller nya upptäckter.

I denna uppsats har det fokuserats på rapportering från bankerna i allmänhet, det vill säga hur bankernas rapportering har förändrats internt och externt. För att få en djupare inblick kan man välja att fokusera endast på hur den interna eller externa rapporteringen har förändrats. Den externa rapporteringen kan i sin tur delas in i olika intressenter och djupare gå in på hur rapporteringen ser ut till en viss intressent, exempelvis FI.

Vi valde att intervjua de banker som använder sig av IRK-metoden och se hur deras rapportering har förändrats. Även om rapporteringen inte har förändrats särskilt mycket för de andra bankerna, de som använder sig av schablonmetoden, så skulle det vara intressant med en mer utförligare jämförelse bankerna emellan. Eller endast fokusera på bankerna som inte använder sig av IRK-metoden och se på vilka möjligheter som finns för dessa banker att använda sig av en intern metod.

I denna uppsats har den operativa rapporteringen och hanteringen av operativa risker inte tagits hänsyn till i så stor utsträckning. Ett förslag på vidare studier är att fokusera på de operativa riskerna och hur rapporteringen ser ut i enlighet med Basel II.

~ KÄLLFÖRTECKNING ~

Publicerade källor

Jacobsen, Dag Ingvar (2002) "*Vad, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*" Studentlitteratur, Lund

Latour, Bruno och Woolgar, Steve (1986) "*Laboratory life – The construction of scientific facts*", Princeton University Press, Princeton, New Jersey.

Patel, Runa och Davidson, Bo (1994) "*Forskningsmetodikens grunder – att planera, genomföra och rapportera en undersökning*", Studentlitteratur, 2:a upplagan, Lund.

Strauss, Anselm och Corbin, Juliet (1990) "*Basics of Qualitative Research – Grounded Theory Procedures and Techniques*", Sage Publications Inc., USA

Svenning, Conny (2003) "*Metodboken – Samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling, Klassiska och nya metoder i informationssamhället, Källkritik på Internet*", Lorentz Förlag, (Tryck: Prinfo / Team Offset & Media), 5:e upplagan, Eslöv.

Tidskrifter

Chua, Wai Fong (1995) "Teaching and learning only the language of numbers – monolingualism in a multilingual world", *Critical Perspectives on Accounting*, vol. 7 1996, s. 129-156

Lind, Göran (2005) "Basel II – nytt regelverk för bankkapital", *Penning – och valutapolitik 2005:2* s. 5-22

McGoun, Elton G. (1995) "The History of Risk "Measurement"", *Critical Perspectives on Accounting*, vol. 6 1995, s. 511-532

Wahlström, Ek. Dr. Gunnar (2004) "Worrying but accepting new measurements: the case of Swedish bankers and operational risk", *Critical Perspectives on Accounting*, vol. 17 2006, s. 493-522

Young, Joni J. (2006) "Making up users", *Accounting, Organizations and Society*, vol. 31 2006, s. 581-582

Young, Joni J. (2001) "Risk(ing) metaphores", *Critical Perspectives on Accounting*, vol. 12 2001, s. 607-625

Intervjuer

Personlig intervju

Handelsbanken, Malmö 2007-04-26

Nordea, Lund 2007-05-03

Telefonintervju

Finansinspektionen, Stockholm 2007-05-10

Handelsbanken, Stockholm 2007-05-21

Nordea, Stockholm, 2007-05-23

SBAB, Stockholm, 2007-05-15

Swedbank, Stockholm 2007-05-03

Mailintervju

Länsförsäkringar Bank, Stockholm 2007-05-23

Riksbanken, Stockholm 2007-05-21

Sparbanken Finn, Lund, 2007-05-22

Elektroniska källor

About the Basel Committee [www] Hämtat från <http://www.bis.org/bcbs/index.htm> [2007-04-01]

Andersson, Klas *Börsen åkte på ordentlig baksmälla* (2007) [www] Hämtat från http://www.e24.se/dynamiskt/finans/did_14720101.asp [2007-04-02]

Bank failures in mature economies (2004) [www] Hämtat från http://www.bis.org/publ/bcbs_wp13.pdf [2007-04-02]

Bank for international settlements, *Bank supervisors from 120 countries endorse updated international principles for effective banking supervision* [www] Hämtat från <http://www.bis.org/press/p061005a.htm> [2007-04-01]

Bank of America *Basel Committee on Banking Supervision: Third Consultative Paper "The New Basel Capital Accord"* (2003) [www] Hämtat från <http://www.bis.org/bcbs/cp3/banofame.pdf> [2007-04-28]

Bäckström, Urban *Tal vid Aktieägarnas pejlingträff 1998 – Några reflektioner kring finansiella kriser* [www] Hämtat från <http://www.riksbank.se/templates/speech.aspx?id=1735> [2007-05-26]

Det gör FI [www] Hämtat från http://www.fi.se/Templates/Page_2296.aspx [2007-04-03]

E24 - från okänd rookie till "Årets dagstidning på nätet" (2006) [www] Hämtat från http://www.e24.se/dynamiskt/efterfragat/did_14156000.asp [2007-05-21]

European Central Bank *The New Basel Capital Accord: Reply of the European Central Bank to the third consultative proposals (CP3)* (2003) [www] Hämtat från <http://www.bis.org/bcbs/cp3/ecb.pdf> [2007-04-23]

Finansinspektionen, *Ansökan om IRK-metod, kreditrisk* (2007) [www] Hämtat från http://www.fi.se/upload/30_Regler/50_Kapitaltackning/Ansokan_IRKmetod_kreditrisk.doc [2007-04-05]

Finansinspektionen, *Baselkommittén för banktillsyn* [www] Hämtat från http://www.fi.se/Templates/Page_1756.aspx [2007-04-01]

Finansinspektionen, *Företagens interna kapitalutvärdering – att bedöma kapitalbehovet under Basel II* (2005) [www] Hämtat från http://www.fi.se/upload/20_Publicerat/30_Sagt_och_utrett/10_Rapporter/2005/Rapport2005_8.pdf [2007-04-06]

Finansinspektionens Författningssamling [www] Hämtat från http://www.fi.se/Templates/FFFSSearchPage_1328.aspx [2007-04-04]

Finansinspektionen, *Nya kapitaltäckningsföreskrifter från 1 februari, 2007* [www] Hämtat från http://www.fi.se/Templates/Page_7210.aspx [2007-03-30]

Finansinspektionen, *Reviderade principer för banktillsyn* [www] Hämtat från http://www.fi.se/Templates/Page_6562.aspx [2007-04-01]

Föreskrifter och allmänna råd om kapitaltäckning och stora exponeringar FFFS 2007:1 [www] Hämtat från http://www.fi.se/Templates/RegulationPage_7229.aspx [2007-04-05]

Föreskrifter och allmänna råd om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag FFFS 2006:16 [www] Hämtat från http://www.fi.se/Templates/RegulationPage_6981.aspx [2007-03-30]

History of the Basel Committee and its Membership (2007) [www] Hämtat från <http://www.bis.org/bcbs/history.pdf> [2007-03-30]

International Monetary Fund *IMF Staff comments on the April 2003 Consultative Paper (CP3) on the New Basel Capital Accord (Basel II)* (2003) [www] Hämtat från <http://www.bis.org/bcbs/cp3/intmonfun.pdf> [2007-04-29]

Internationellt arbete [www] Hämtat från http://www.fi.se/Templates/Page_2297.aspx [2007-04-03]

Kapitaltäckning [www] Hämtat från http://www.fi.se/Templates/ListPage_2914.aspx [2007-04-04]

KPMG *The New Basel Capital Accord: Response to Consultative Documents dated April 2003* (2003) [www] Hämtat från <http://www.bis.org/bcbs/cp3/kpmg.pdf> [2007-04-23]

Mysten, Johan *Kina drog med sig övriga världen* (2007) [www] Hämtat från http://www.e24.se/dynamiskt/finans/did_14720092.asp [2007-04-02]

Om Finansinspektionen [www] Hämtat från http://www.fi.se/Templates/StartSectionPage_168.aspx [2007-04-03]

Persson, Kristina *Penningpolitiken igår, idag och imorgon* (2005) [www] Hämtat från <http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=18743> [2007-04-02]

Stabilitetstillsyn [www] Hämtat från http://www.fi.se/Templates/Page_2832.aspx [2007-04-03]

Standard & Poor's *Basel Committee on Banking Supervision: Third Consultation Paper – Standard & Poor's response* (2003) [www] Hämtat från <http://www.bis.org/bcbs/cp3/standardpoors.pdf> [2007-04-24]

Så styrs FI [www] Hämtat från http://www.fi.se/Templates/Page_2298.aspx [2007-04-03]

The New Basel Capital Accord: Comments received on the Third Consultative Paper [www] Hämtat från <http://www.bis.org/bcbs/cp3comments.htm> [2007-04-29]

Third Quantitative Impact Study (QIS 3) [www] Hämtat från <http://www.bis.org/bcbs/qis/qis3.htm> [2007-05-03]

Tillsyn [www] Hämtat från http://www.fi.se/Templates/Page_6453.aspx [2007-04-03]

TT (nyhetsbyrå) *Börsfrossa på Wall Street* (2007) [www] Hämtat från http://www.e24.se/dynamiskt/finans/did_14720326.asp [2007-04-02]

Verksamhet [www] Hämtat från http://www.fi.se/Templates/Page_2292.aspx [2007-04-03]

Bilaga 1

~ INTERVJUFRÅGOR TILL BANKERNA ~

Frågor

Namn, befattning och år i företaget

Basel II

1. *"Huvudsyftet med de nya reglerna är att åstadkomma en bättre genomlysning och hantering av risker och därmed ökad stabilitet i det finansiella systemet."*

Vad tycker du om syftet, lever de nya reglerna upp till syftet?

2. Hur länge har banken jobbat med implementeringen av de nya reglerna?
3. Vad har implementeringen av Basel II inneburit för banken? (organisationsförändringar, nyanställning, utbildning)
4. Vilka problem har man stött på i arbetet? Vad har gjorts för att underlätta övergången till de nya reglerna?
5. Vilka förändringar trodde man skulle uppstå?
6. Efter att de nya reglerna har börjat gälla har det uppstått några problem som ni inte trodde skulle uppstå?
7. Vad är positivt respektive negativt med Basel II?

Redovisning/rapportering

"marknadsdisciplinen ska öka genom att kräva mer väsentlig och frekvent information från bankerna"

1. Har redovisningen (bokföringen) förändrats på något sätt?
2. Till vilka intressenter rapporterar man?
3. Vad rapporteras ut till intressenter?, tex riskberäkningar mm
4. Har rapporteringen till intressenterna förändrats?
5. Hur har den interna rapporteringen förändrats?

6. Vilken riskbedömningsmetod använder banken sig av?
7. Fördelar och nackdelar med denna metod
8. Används denna metod vid alla riskbedömningar?
9. Hur redovisas och rapporteras riskbedömningarna?
10. Hur behandlar ni era operativa risker?
11. Vad har ni för kontakt/samspel med tillsynsmyndigheten (Fi)?
12. Övriga kommentarer, tips på någon annan person som vi kan ha nytta av att prata med?

Bilaga 2

~ INTERVJUFRÅGOR TILL FINANSINSPEKTIONEN ~

Frågor

Namn, befattning och år på Finansinspektionen

Basel II

1. ”Huvudsyftet med de nya reglerna är att åstadkomma en bättre genomlysning och hantering av risker och därmed ökad stabilitet i det finansiella systemet.”
Vad tycker du om syftet, lever de nya reglerna upp till syftet?
2. Vilka problem har bankerna stött på i arbetet?
3. Vad anser ni på FI att implementeringen av Basel II har inneburit för bankerna i Sverige?
4. Efter att de nya reglerna har börjat gälla har det uppstått några problem som ni inte trodde skulle uppstå?
5. Efter att de nya reglerna har börjat gälla har det uppstått några problem som ni inte trodde skulle uppstå?
6. Vad är positivt respektive negativt med Basel II, enligt FI?

Redovisning/rapportering

”marknadsdisciplinen ska öka genom att kräva mer väsentlig och frekvent information från bankerna”

1. Hur ser bankernas rapportering till FI ut idag (vad, hur ofta mm.)?
2. Har bankernas rapportering till FI förändrats efter att de nya reglerna infördes?
3. Hur har bankernas interna rapportering förändrats, om det är något FI kan se?
4. Hur redovisas och rapporteras riskbedömningarna (kreditrisk, operativa risker) till FI?
5. Vad har ni för kontakt/samspel med bankerna?
6. Vad tycker bankerna om de nya reglerna?
7. Övriga kommentarer, tips på någon annan person som vi kan ha nytta av att prata med?

Bilaga 3

~ INTERVJUFRÅGOR TILL RIKSBANKEN ~

Frågor

1. Har bankernas redovisning (bokföringen) förändrats på något sätt?
2. Har bankernas rapportering förändrats på något sätt?
3. Har Riksbanken varit involverat i arbetet med att ta fram de nya reglerna för Basel II i Sverige, alltså de regler FI har tagit fram, och i så fall på vilket sätt?
4. Har Riksbanken och FI något samspel/kontakt gällande de nya reglerna?
5. Har de nya reglerna påverkat Riksbanken på något sätt?
6. Hur ser Riksbanken på de nya kapitaltäckningsreglerna och vad de innebär för bankerna?
7. Vad har Riksbanken för kontakt/samspel med övriga banker i Sverige?
8. Kan Riksbanken se några förändringar, både internt och externt, hos bankerna i Sverige efter införandet av de nya reglerna?